

**Rapport från analys- och förankringsprojektet
ABM Resurs Västernorrland 2003 – 2005**

Januari 2006

INLEDNING.....	3
TRE ÅR MED ABM RESURS.....	3
UR RAPPORTEN ABM SAMVERKAN I VÄSTERNORRLAND.....	6
SAMMANFATTNING OCH REFLEKTIONER.....	6
<i>Behöver ABM-sektorn i Västernorrland ett resurscenter?</i>	6
<i>Ur institutionernas perspektiv</i>	6
<i>Ur brukarperspektiv</i>	8
<i>Ur ett samhällsperspektiv</i>	8
<i>Pågående ABM-samverkan i Västernorrland</i>	9
SAMMANSTÄLLNING AV SYNUNKTER PÅ ABM-SAMVERKAN.....	11
ETT RESURSCENTER FÖR ABM OCH FRAMTIDEN.....	13
ABM-SAMARBETE; SYNSÄTT OCH STRATEGIER - EN STUDIE OM ARKIV-, BIBLIOTEKS- OCH MUSEIANSTÄLLDAS SYN PÅ SAMARBETE OCH EN FRAMTIDA RESURS FÖR ABM-FRÅGOR I VÄSTERNORRLANDS LÄN.....	14
INLEDNING.....	15
<i>Uppdraget</i>	15
<i>ABM Resurs 2003-2005</i>	15
<i>Studiens huvudfrågor</i>	16
<i>Syfte</i>	17
<i>Utvärdering vs kartläggning?</i>	17
<i>Metod</i>	17
<i>Urval</i>	18
SYNEN PÅ ABM.....	19
<i>Olika perspektiv vad gäller synen på ABM-samarbete</i>	19
<i>Lokalt perspektiv dominerar</i>	20
<i>Personliga, institutionella och lokala skillnader</i>	20
BAKOMLIGGANDE DRIVKRAFTER TILL ABM-SAMARBETE.....	22
<i>Brukarperspektivet</i>	22
<i>Institutionsperspektivet</i>	22
PROJEKTET ABM RESURS – ERFARENHETER OCH EFFEKTER.....	24
<i>Syn på projektets resultat</i>	24
<i>Vad genererade projektets resultat?</i>	26
FRAMTID – VAD BÖR ETT ABM-RESURSCENTER ARBETA MED?.....	29
<i>Bredd eller djup?</i>	29
<i>Vikten av en fast personal och en fast verksamhet</i>	29
<i>Länsresurs för ABM-frågor i förhållande till andra länsresurser</i>	29
<i>Förändrade verksamhetsuppdrag?</i>	30
<i>Arbetsuppgifter</i>	30
<i>Organisation</i>	33
<i>Lokalisering</i>	34
AVSLUTANDE KOMMENTARER.....	35
BILAGA.....	37
UPPFÖLJNING AV KULTURMILJÖPROGRAMMET UTSIKT MOT FRAMTIDEN – NYA PERSPEKTIV.....	38
KOMMUNTURNÉ 2005.....	41
SAMMANFATTNING - EFTER TRE ÅR MED ANALYS- OCH FÖRANKRINGSPROJEKTET ABM RESURS – INGET HAR FÖRÄNDRATS MEN INGENTING ÄR SIG LIKT... ..	42

Inledning

Föreliggande rapport är en sammanställning av de utvärderingar som gjorts av projektet ABM Resurs under projekttiden januari 2003 – december 2005.

Tre år med ABM Resurs

I februari 2003 började vi; Astrid Forsberg, Landsarkivet Härnösand, Per-Erik Wik, Länsbiblioteket Västernorrland och Bengt Wittgren, Läns museet Västernorrland samt jag som precis anställdes som sekreterare i den 6 månader långa analys- och förankringsprojektet ABM resurscentrum, det bitvis mödosamma arbetet med att analysera förutsättningarna för ett resurscentrum för ABM-samverkan i länet, samt arbetet med att förankra idéerna om samverkan på kommunal nivå. Detta genomförde vi främst som en ”kommunturné”, men minst lika viktiga för detta analys- och förankringsarbete kom träffarna med nätverken ABM-Y och Arbetsgruppen för kulturarvet i Västernorrland att bli, liksom styrgruppens arbete. I styrgruppen satt vid projektstart Carina Strömberg, Landsarkivet Härnösand, Bengt Edgren, Läns museet Västernorrland, Roland Tiger, Länsbiblioteket Västernorrland och Christer Rytterskog, Landstinget Västernorrland. Efter en period kom även Christer Troselius, Länsstyrelsen Västernorrland att ingå i styrgruppen.

Astrid Forsberg har en gedigen bakgrund i arkivvärlden, liksom Bengt Wittgren har i musei- och Per-Erik Wik i biblioteksvärlden. Jag har en examen som adjunkt i samhällskunskap, konsumentekonomi, geografi och historia, och en fil.mag. i kulturgeografi. Ur mitt perspektiv, såväl under studietid som under mina yrkesverksamma år, har ABM-institutionerna varit mycket viktiga resurser. Mitt perspektiv när jag anställdes var framförallt brukarens. De olika perspektiv som således mötts i arbetsgruppen var en garant för en så allsidig genomlysning av ABM-frågan som resurserna tillät.

Parallellt med kommunträffar, nätverksträffar och styr- och arbetsgruppsmöten, genomförde vi ett par studiedagar riktade till ABM-sektorn i länet. I juni 2003 sammanställde vi våra intryck från analys- och förankringsprocessen februari 2003 – juni 2003. Detta resulterade i rapporten *ABM Samverkan i Västernorrland*.

Då det efter sex månader gavs möjligheter att förlänga projektet kunde vi förlänga analys- och förankringsarbetet resten av året, och vi satsade på att genomföra några av de förslag som framkommit främst genom kommunturnén under våren. Vi arrangerade seminarier om samsökning i kulturarvsdatabaser, om fotodatabaser, om PuL, och om kartor som resurs för lokalhistorisk forskning, samt en större nationell ABM-konferens tillsammans med dåvarande Svenska kommunförbundet. Dessutom anordnade vi ett seminarium kring resultatet av den sex månader långa förstudien och rapporten *ABM Samverkan i Västernorrland*. Under 2003 initierades nätverk som ABM IT, Museologiskt Forum och ArkivnätverkY.

Vid årsskiftet 2003/2004 beviljades projektet medel för verksamhet i ytterligare två års tid och i januari 2005 kunde delas upp i två delar med separerad ekonomi, ett med FoU-inriktning (ABM FoU), och ett som en förlängning av analys- och förankringsprojektet (ABM Bas).

2004 – 2005 fortsatte vi arbetet med att implementera det som framkommit via kommunturnén, och andra möten med olika representanter från arkiv- biblioteks och museisektorn. Vi fortsatte också med vår analys av förutsättningarna för långsiktig ABM-samverkan i länet. En fortsatt viktig verksamhet för oss var kunskapsseminarier.

Under hösten 2004 initierades en antologi och en rad ABM-initiativ i övriga landet samt Norden kontaktades för detta. I mars 2005 resulterade detta i antologin *Om ABM*. (Skriften fungerar idag som kurslitteratur vid Uppsala, Lund, Umeå och Stockholms universitet.)

Under 2005 tog vi initiativ till ett nationellt nätverk av ABM-aktörer på regional nivå i landet; Västra Götaland, Östergötland, Jämtland, Västerbotten, Värmland, Jämtland och Blekinge är idag aktiva i nätverket, tillsammans med projektet ABM Centrum. Även Riksantikvarieämbetet har anslutit sig till nationella nätverket.

Under 2005 fortsatte vi att arrangera nätverksträffar och vi genomförde också två större seminarier; *Mellanrum* och *Stora Ådalen* Vidare har vi inom projektet samarbetat med Mitt Sverige Turism kring en TEM-turistekonomisk mätning. Vidare har under projektets webbplats även skapats en plattform för kampanjen *Efterkrigstidens miljöer och minnen*.

Hösten 2005 genomfördes vi åter en kommunturné. Denna gång för att summera projektets resultat och för att få målgruppens syn på hur ett eventuellt fortsatt arbete bör inriktas.

I syfte att underlätta framtida beslut angående en länsresurs för ABM-frågor i Västernorrland beslutade styrgruppen våren 2005 att genomföra en studie om hur projektet upplevts av dess primära målgrupp; anställda inom arkiv, bibliotek och museer. För uppdraget engagerades en extern utvärderare (Pol. mag. Sara Lindqvist). *ABM samarbete; synsätt och strategier – en studie om arkiv-, biblioteks- och museianställdas syn på samarbete och en framtida resurs för ABM-frågor i Västernorrlands län*, är resultatet av denna studie.

Nu sätter vi punkt för dessa tre år genom att sammanställa resultaten av de olika analyser och utvärderingar som gjorts av projektet.

Sist i rapporten sammanfattas resultatet av de gjorda analyserna.

Kommunturné 2003

Den första analysen av förutsättningar för ABM-samverkan i Västernorrland gjordes under våren 2003 av arbetsgruppen för ABM Resurs: Astrid Forsberg, Landsarkivet Härnösand, Per-Erik Wik, Länsbiblioteket Västernorrland och Bengt Wittgren, Läns museet Västernorrland samt Märta Molin, projektsekreterare ABM Resurs. Hans Wiklund, då verksam vid Internationella handelshögskolan i Jönköping, kom också att bidra till analysen med sina statsvetenskapliga infallsvinklar på detta med nätverk och samverkan tvärs institutionsgränser. Denna analys finns rapporterad i skriften *ABM Samverkan i Västernorrland*, red. Märta Molin, ISBN: 91-631-4670-3. Sammanfattning av rapporten finns på sidorna 5-12.

ABM samarbete; synsätt och strategier – en studie om arkiv-, biblioteks- och museianställdas syn på samarbete och en framtida resurs för ABM-frågor i Västernorrlands län

Under senare delen av 2005 anställdes en extern utvärderare för att följa upp projektet; Sara Lindqvist. De frågor som projektets huvudmän ville få svar på genom Lindqvist studie var följande: Vad har varit bra eller mindre bra med projektet ABM Resurs? Vill arkiv-, biblioteks-, och museianställda att den verksamhet som projektet bedrivit ska permanentas? Varför vill man i så fall detta? Vad ska en permanent fortsättning på ABM Resurs arbeta med?

För att omsätta dessa frågor i ett undersökningsunderlag valdes följande frågeteman ut:

- ? Syn på ABM-samarbete
- ? Bakomliggande drivkrafter till ABM-samarbete
- ? Syn på projektet ABM Resurs - erfarenheter och effekter
- ? Framtid – vad vill man gå vidare med

Resultatet av Lindqvist utvärdering av ABM Resurs finns med i sin helhet på sidorna 13-36.

Utvärdering av Kulturmiljöprogrammet Utsikt mot framtiden – Nya perspektiv, EuroFutures

Parallellt med Lindqvist utvärdering av ABM Resurs genomförde företaget EuroFutures en utvärdering av kulturmiljöprogrammet för Västernorrland *Utsikt mot framtiden – Nya perspektiv*. I den enkät som besvarades av olika företrädare för kultur- och ABM-sektorn i länet fanns ett par frågor rörande ABM-samverkan med. De redovisas separat i denna rapport. Se sidorna 37-40.

Kommunturné 2005

Slutligen var arbetsgruppen för ABM Resurs ute på uppföljande kommunbesök under hösten 2005. Vi samtalade med i stort sett samma personer som vi träffade våren 2003. Intrycken av dessa kommunbesök finns sammanfattade på sidan 40.

Sammanfattning av de olika utvärderingarna

På sidorna 41-43 finns en sammanfattning av resultaten av de olika utvärderingsinsatserna av analys- och förankringsprojektet ABM Resurs.

För arbetsgruppen.

Märta Molin, Härnösand den 20 januari 2006

Ur rapporten ABM Samverkan i Västernorrland

Nedan följer ett utdrag ur rapporten *ABM Samverkan i Västernorrland*; sammanfattning och reflektioner.

Sammanfattning och reflektioner

Nedan följer en reflekterande sammanfattning av resultaten av vårens analysarbete. Först besvaras frågan om ABM-sektorn i Västernorrland behöver ett resurscenter; den belyses ur institutionerna perspektiv, ur ett brukarperspektiv (även om det företrädesvis är ABM-sektorn själv som uttolkat vad de uppfattar som ett brukarperspektiv) och ett mer generellt samhällsperspektiv. Vidare följer en beskrivning av i länet pågående ABM-samverkan. Kapitlet avslutas med funderingar och frågeställningar som vi anser vara viktiga att arbeta vidare med.

Behöver ABM-sektorn i Västernorrland ett resurscenter?

Den samlade synen på någon typ av resurscenter för ABM-sektorn i Västernorrland är positiv. Man lyfter i de olika kommunerna fram ungefär samma typ av behov av stöd för institutionerna och verksamheterna. Många vill att man testar och utvärderar funktionen och effekterna av ett resurscenter under några år, samt att man under samma tid försöker hitta långsiktiga finansieringsformer. Runt om i länet är man starkt kritiska till att bedriva ABM-samverkan i kortsiktig projektform. Kontinuitet och långsiktighet efterfrågas, liksom ett lärande kopplat till försöksverksamheter.

Nyckelorden vad det gäller ABM-samverkan i Västernorrland kan sägas vara samarbete i nätverk, samordning av verksamheter och ett effektivare tillgängliggörande. Man är inom ABM-sektorn i länet väl medvetna om vilka möjligheter som ett ökat samarbete kan innebära. Många är beredda att börja arbeta mer gränsöverskridande och man hyser stor respekt för varandras verksamheter och kompetenser.

Många röster betonade det gemensamma samhällsuppdrag de olika institutionerna har. Flera menar att man måste samordna sina resurser och insatser, och samlas under det övergripande uppdraget institutionerna har; att kommunicera kulturarvet.

Följande sammanställning av synpunkter och argument för och emot ett resurscenter för ABM. De är kategoriserade i tre perspektiv: institutionernas, brukarnas och ett mer generellt samhällsperspektiv. I flera fall kan argumenten användas under två eller flera rubriker, men de är insorterade utifrån vilket perspektiv som starkast betonades under träffarna.

Ur institutionernas perspektiv

Samtalen med företrädare för ABM-sektorn visar att det finns ett relativt starkt stöd för tanken på ett resurscenter, ur institutionsperspektiv. De flesta menade att uppgiften med att stärka nätverket mellan länets ABM-aktörer är den ur institutionsperspektivet viktigaste för ett resurscenter. Genom ett starkare och tydligare nätverk, och tätare kontakter inom ABM-sektorn, menade flera att ett långsiktigt ABM-samarbete skulle ges goda möjligheter att växa.

En annan viktig uppgift för ett center, enligt många mötesdeltagare, skulle kunna vara som lobbyist för ABM-sektorn. Begreppet lobbying avser, enligt *Svenska Akademiens ordlista* främst organiserad verksamhet för att påverka politiker. Ordet eller begreppet har under de kommunvisa träffarna givits en något vidare innebörd. Under träffarna diskuterade man främst en lobbyistfunktion vad det gäller långsiktigt strategiarbete tillsammans med andra aktörer i länet. Exempel på sådant arbete skulle kunna vara arbetet med tillväxtavtal, andra styr- och policydokument, ramprogram etcetera. Ett mer riktat arbete mot den politiska dimensionen betonades. Många menade att en sådan uppgift eller funktion, skulle kunna leda till en stärkt position för, och ett tydligare synliggörande av ABM-sektorn i länet, samt förväntades kunna ge ökad slagkraft åt kulturinstitutionerna.

Flera menade vidare att ett resurscenter skulle kunna fungera som fortbildningssamordnare. Och att det var av stor betydelse att hitta samverkansformer kring fortbildning och kompetensutveckling inom det fält, eller fjärde rum, där institutionerna har likartade behov och önskemål, betonades. Gemensamma lokala studiedagar kring teman som berör ABM-institutionerna förordades, men även mer omfattande kurser och seminarier nämndes.

Även deltagare i de olika arrangemang vilka genomförts under förankrings- och analysfasen uttryckte önskemål om fortsatta aktiviteter av liknande karaktär.

Vikten av samordning av verksamheter i projektform betonades. Antalet experter i regionen är begränsat för såväl projektarbete som verksamhetsutveckling. Tidig information och samordning över sektorsgränserna om planerade satsningar och projekt, menade många var av stor vikt, och att ett resurscenter där kan komma att spela en viktig roll.

Även då det gällde kontakter med den pedagogiska sfären, allt ifrån förskolor till högskolor och universitet, menade man att ett resurscenter hade en uppgift att fylla. Flera vittnade om de nya krav som ställs på institutionerna på grund av bland annat nya, flexibla studieformer, och det mer livslånga lärande som präglar dagens samhälle. Här menade man att ett center skulle kunna ligga ”på front” vad det gäller det pågående arbetet bland annat med att förbättra forskardiskar/receptionsfunktioner hos ABM-institutionerna.

Resultatet visar även på behov av samordning då det gäller tekniska och juridiska frågor, som exempelvis digitalisering, upphovsrättslagen och personuppgiftslagen. Och även då det gäller samordning kring projektverksamhet, menade många att ett resurscenter har en uppgift att fylla. Även deltagarna i den workshop om fotodatabaser som anordnades under projektiden, betonade vikten av fortsatt kommunikation kring tekniska lösningar och tekniskt samarbete inom ABM-området.

Vidare lyftes behovet av forskning kring, och teoretisk förankring av ett utvecklat ABM-samarbete. Även kring dessa frågor menade flera att ett center har en viktig uppgift att fylla. Analys och teoriutveckling, i samverkan med högskolor och universitet, ansågs av några ha stor betydelse för utformandet av en långsiktig samverkan. Man menade att det annars finns risk för att man fastnar i ett mer ad hoc betonat samarbete.

Dessutom fanns det röster som menade att ABM-samverkan ligger i tiden, och att denna samverkan är näst intill nödvändig för att åstadkomma institutionsförnyelse.

Några betonade samverkan även i mer fysisk bemärkelse. Samlokaliseringar och gemensamma funktioner diskuterades.

Några var dock skeptiska till att etablera ytterligare en länsövergripande funktion. Man menade att de etablerade institutionerna och verksamheterna bättre borde kunna serva de lokala institutionerna med vad de behöver.

Ur brukarperspektiv

Även om inte brukarna själva fanns med i diskussionerna, förutom något undantag, så lyftes en rad uppgifter för ett resurscenter, vilka man antog snabbt skulle komma brukarna tillgodo. Flera vittnade om ett ökat efterfråge- och besöksstryck på institutionerna. Den information som idag efterfrågas kopplas framförallt till ett generellt ökat intresse för lokalhistoria. Många brukare vill idag ha en mer allsidig information, mer kontextualiserad och mer belysande. Dessutom efterfrågas idag allt mer kvalificerad vägledning.

Genom ett fördjupat ABM-samarbete trodde sig institutionerna kunna bli bättre på att möta denna växande grupp av nya användare. Devisen ”information at your fingertips”, där vissa sökare av information har ett intresse för källorna underordnat informationens innehåll, och framförallt informationens hemvist, tycks vara en verklighet för många med brukarkontakter. Ur vissa kategorier av brukares synpunkt, antar man från institutionernas håll, är det är mindre väsentligt att veta varifrån informationen kommer, vilken institution som tillhandahåller den, än att veta hur man får tag i den.

En annan brukaraspekt som lyftes var att man med stöd av ett resurscenter kan utveckla olika tjänster inom ABM-sektorn, vilka gör att man når ut till brukargrupper på ett effektivare sätt. Även arbete med att förbättra samverkan med den pedagogiska världen, menar många att brukarna får direkt nytta av.

Från flera håll lyftes även tankar på en mer fysisk samordning för att bättre möta kundbehoven. Många menade att biblioteken med sina ofta strategiska lägen och fördelaktiga öppettider, borde kunna fungera utmärkt som arena för lokalt utformat ABM-samarbete. På en regional nivå, menade flera att Länsbibliotekets uppdrag och arbetssätt borde kunna fungera vägledande vid etablerandet av ett resurscenter: en verksamhet med konsulenttjänster som ger olika typer av utvecklingsstöd till verksamheterna på kommunal nivå.

Ur den ideelle aktörens sida såg man fördelar med ett resurscenter. Man menade att man från föreningshåll kan bidra med framförallt arbetstid, för att få kompetens i utbyte.

En annan effekt av ett resurscenter skulle kunna vara koordinering och specialisering av verksamheterna. Ett genom resurscentret stärkt ABM-nätverk och förbättrade samverkansformer, skulle kunna leda till ökad specialisering inom länet. Flera ansåg att centret skulle kunna bidra till att verksamheterna dels inom institutionerna, dels genom olika ABM-projekt bättre skulle kunna spegla den lokala särarten och de lokala kulturarven, till nytta för de lokala brukarna. Här nämndes exempelvis industrihistoria och det skogsfinnska arvet.

Ur ett samhällsperspektiv

Ur ett mer generellt perspektiv lyftes effekter av ett resurscenter som nödvändig institutionsförnyelse, samordnad informationsspridning och marknadsföring, ett ökat antal brukare eller besökare, med mera. Dessutom trodde man att ett resurscenter skulle kunna få betydelse för kommunikationen med andra aktörer. Här nämndes till exempel samverkan med

turismsektorn vilken ”förpackar och säljer” kulturarvet, med den övriga så kallade kulturarvsindustrin och med utbildningsområdet.

En annan effekt av ett resurscenter skulle enligt vissa ökad tillgänglighet till kulturarvet kunna bli. Samverkan kan bidra till det långsiktiga målet att öka tillgängligheten för ABM-sektorns användargrupper, då detta är en huvuduppgift för sektorn. Som en mötesdeltagare formulerade det: ”I slutändan är detta ett huvudmål för vår verksamhet.” Ytterligare en effekt av ABM-samverkan skulle en ny sorts öppenhet gentemot nya brukargrupper kunna vara. Nya grupper skulle exempelvis en större andel ungdomar, fler personer med invandrarbakgrund och personer med funktionshinder tänkas vara.

Men även synpunkter som effektivare resursallokering och samordningsvinster kom upp i vissa av samtalen. De tillgängliga resurserna, menade någon, kan i vissa fall ökas genom gemensamma ansökningar om projektmedel och genom att undvika dubbelarbete. Några ansåg att en stärkt sektor dessutom lättare skulle kunna erhålla mer offentlig finansiering.

ABM-assistentutbildning

Av nätverket ABM-Y hade projektgruppen fått i uppdrag att sondera intresset i länet för en ABM-assistentutbildning inom ramen för KY-utbildning. Förutsättningarna för en sådan riksrekryterande utbildning undersöks för närvarande av Studieceter i Kramfors. Resultatet visar att ABM-sektorn är försiktigt positiv till en sådan utbildning. Man sade sig vara beredda att ta emot och handleda praktikanter, samt att finnas med som resurser vid utformandet av kursplaner etcetera. Sektorn trodde dessutom att en hel del studenter skulle kunna beredas möjligheter till arbete inom ABM-sektorn de kommande åren. Några betonade vikten av att koppla kurser i entreprenörskap till ABM-utbildningen. Någon menade att utbildningen skulle kunna komma att få betydelse för rekrytering av studenter till högskolor och universitets utbildningar mot ABM-området. Flera betonade vikten av att genomföra utbildningen som ett försök som sedan utvärderas och följs upp.

Pågående ABM-samverkan i Västernorrland

Idag pågår ABM-samverkan framförallt på ett mer teoretiskt plan, främst inom nätverket ABM-Y; där driver och debatterar man frågan, och där togs även initiativet till ett regionalt resurscenter; även om det, som framkommer av texten ovan, pågår en rad praktiska och konkreta ABM-projekt i länet.

Merparten av det samarbete som idag pågår, sker mellan personer i olika personalgrupper som sedan tidigare känner varandra och som vanligtvis finns inom samma kommun och förvaltningsdomän. I några fall samverkar man på grund av praktiska omständigheter; man delar exempelvis lokaler och/eller entré, som i Ånge och Sundsvall, eller för att man ingått i ett gemensamt projekt, som i Timrå. I Sundsvall har man idag långt gångna planer på ett mer utvecklat ABM-samarbete i Kulturmagasinet. Planerna är att bygga upp ett ”ABM-kunskapsrum”, med Sundsvalls historia som bas.

Intresset för ABM-samarbete i Västernorrland kan betraktas som relativt stort. Många av de tillfrågade ser ett samarbete som en självklarhet, och många menar att de tänker ABM då man skissar på utvecklingsprojekt och annat. I de olika samtal som förts under förankrings- och analysfasen har det framkommit en syn på ABM-samverkan som enkelt uttryckt innebär att man i länet ser resultat och effekter av ABM-samverkan som ”en summa större än de ingående delarna förmår var för sig”.

De kommunvisa träffarna gav i sin tur upphov till lokala ABM-aktiviteter. I Timrå bildades ett nätverk, och man inledde sitt samarbete med att gå på studiebesök och bekanta sig med varandra. Man planerade även in en studieresa för att besöka en av de verksamheter som presenterade sig under den så kallade *Inspirationsdagen*. I Örnsköldsvik diskuterade man hur man skulle kunna utveckla det samarbete som bland annat resulterat i foldern *Arkivguide Örnsköldsvik*. I Sollefteå formerade sig mötet till ett lokalt ABM-nätverk.

I Ånge kommun tog diskussioner om ett fotoprojekt i samverkan mellan biblioteket, föreningsarkivet och kulturförvaltningen fart. I Härnösand tog det tidigare beviljade *Förnyelseprojektet* ny fart. ABM-sektorn i Kramfors enades under mötet om att skapa en utställning i kommunbiblioteket, med Ådalshändelserna 1931 som utgångspunkt. Att genom enstaka möten kunna initiera till lokal ABM-samverkan är kanske en näst intill omöjligt uppgift, men vi tror och hoppas att kommunträffarna, arbetet inom ABM-Y och seminariedagarna tillsammans har stimulerat till förnyade ABM-diskussioner och ökade ABM-aktiviteter i länet.

Sammanställning av synpunkter på ABM-samverkan

	Sollefteå.	Timrå	Ange	Ömsköldsvik	Kramfors	Sundsvall	Härnösand
Övervägande positiva till ett resurscenter för ABM i Västernorrland. Ja/Nej.	Ja	Ja	Ja, med viss reservation för den eventuella geografiska placeringen.	Ja	Ja	Ja	Ja
Viktiga argument för ett resurscenter	<p>Viktigt att nätverken mellan ABM-aktörerna i länet stärks.</p> <p>Viktigt med samverkan för att hantera gemensamma problem.</p> <p>Viktigt med långsiktighet i ABM-samverkan.</p>	Ett närmande/stärkt nätverk mellan institutionerna ligger i tiden.		<p>För att bättre kunna möta det ökande intresset för framförallt lokalhistoria.</p> <p>För att på så sätt stärka ABM-sektorn och dess nätverk i länet.</p>	För att komma bort från Ad hoc-lösningar och arbeta mer långsiktigt med ABM-frågan.	För att genom detta kunna utveckla en nödvändig ABM-pedagogik.	Vi har i dagsläget för dåliga kunskaper om varandras verksamheter inom länet.
Viktiga uppgifter för ett resurscenter	<p>Fungera som lobbyist för ABM-sektorn.</p> <p>Finna vägar att nå nya brukargrupper, kunna ge brukarna bättre vägledning/information och genomföra nödvändig institutionsförnyelse.</p> <p>Stärka samarbetet med utbildningssektorn, från förskole- till universitetsnivå.</p> <p>Samverkan kring frågor av teknisk och juridisk karaktär.</p> <p>Stötta olika projektverksamheter.</p>	<p>Stärka samarbetet med utbildningssektorn, från förskole- till universitetsnivå.</p> <p>Samordna fortbildning och kollegialt utbyte.</p> <p>Stöd till de verksamheter vilka är förhållandevis små.</p> <p>Viktigt med samverkan kring lokalhistoria.</p>	<p>Fungera som lobbyist för ABM-sektorn.</p> <p>Samordna fortbildning och kollegialt utbyte.</p> <p>Profilering av ABM-sektorns verksamheter och dess betydelse för länet inom olika områden.</p>	<p>Fungera som lobbyist för ABM-sektorn.</p> <p>Stärka samarbetet med utbildningssektorn, från förskole- till universitetsnivå, samt med turismen och med det regionala näringslivet.</p> <p>Samverkan kring frågor av teknisk och juridisk karaktär.</p> <p>Samordna fortbildning och kollegialt utbyte.</p> <p>Nå nya brukargrupper, ge brukarna bättre vägledning/information, genomföra nödvändig institutionsförnyelse.</p> <p>Fungera som ABM-sektorns utvecklingsavdelning.</p>	<p>Bidra till utvecklandet av en teoretisk ram för ABM.</p> <p>Stärka samarbetet med utbildningssektorn, från förskole- till universitetsnivå.</p> <p>Samordna fortbildning och kollegialt utbyte.</p> <p>Stärka nätverken inom ABM-sektorn.</p>	<p>Fungera som lobbyist för ABM-sektorn.</p> <p>Stärka samarbetet med utbildningssektorn, från förskole- till universitetsnivå.</p> <p>Utveckla ABM-pedagogik samt utveckla metodik kring teknik-användning.</p> <p>Identifikation av det s.k. <i>fjärde rummet</i>, den sfär där A, B och M uppvisar störst likheter, har flest beröringspunkter.</p> <p>Att fånga ett "underifrån perspektiv" vad gäller ABM-samverkan.</p>	<p>Fungera som lobbyist för ABM-sektorn.</p> <p>Stärka samarbetet med utbildningssektorn, från förskole- till universitetsnivå.</p> <p>Samverkan kring frågor av teknisk och juridisk karaktär.</p> <p>Samordna fortbildning och kollegialt utbyte.</p> <p>Fungera som omvärldsbevakare för ABM-sektorn.</p>

Tidigare, pågående eller planerad ABM-samverkan	<p>Digitalisering av sockenstämmoprotokoll, uppbyggnad av en bild-databas.</p> <p>Träffen resulterade i att man enades om att träffas för att få igång ett lokalt ABM-nätverk.</p>	<p>Delvis i projektet <i>Sundsvallsminnen</i>. Viss samverkan mellan B och M.</p> <p>Intresse för samverkan kring litteratursamlingar mellan B och A.</p>	<p>I viss omfattning och av mer praktisk karaktär, då B och A delar lokaler.</p>	<p>I arbetet med att ta fram en lokal arkivguide och kring gemensam spridning av information. Planer på att vidareutveckla arkivguiden.</p>	<p>Inget, dock resulterade träffen i en gemensam utställning på kommunbiblioteket om Ådals-händelserna -31.</p>	<p>Inom <i>Kultumagasinet</i>, där man har långt framskridna planer på att bygga upp ett ABM Kunskapsrum.</p>	<p>Främst mellan A och M i det så kallade <i>Förnyelseprojektet</i>, med medel från Framtidens Kultur.</p>
Övrigt	<p>Frågor angående viss kommersialisering av ABM-verksamheter, samt ett entreprenörskap kopplat till sektorn diskuterades.</p> <p>Långsiktighet hos ett resurscenter betonades, då man upplever viss projekttrötthet. I sammanhanget är det därför viktigt att diskutera långsiktig finansiering av verksamheten.</p> <p>Tydligt brukarperspektiv.</p>	<p>Viktigt att vidga samarbetet utanför institutionerna och samverka med ideella föreningar och lokalt näringsliv.</p> <p>Tydligt brukarperspektiv.</p>	<p>Biblioteken med sina ofta strategiska lägen och långa öppettider är viktiga arenor för ABM.</p> <p>ABM-samverkan bör leda till att M stärks lokalt.</p> <p>Förhoppningar om att ABM-samverkan ska leda fram till tydligare lokal profilering, för Ånges del förslagsvis det skogsfinnska arvet.</p>	<p>Viktigt att se över möjligheter till framtida samlokalisering av ABM-verksamheter.</p> <p>Tydligt brukarperspektiv.</p>	<p>Kan ett resurscenter för ABM knytas till länsbiblioteket?</p> <p>Tydligt brukarperspektiv.</p>	<p>Biblioteken med sina ofta strategiska lägen och långa öppettider är viktiga arenor för ABM.</p> <p>Förhoppningar om att ABM-samverkan ska leda fram till tydligare lokal profilering.</p> <p>Betonade vikten av ett "underifrån" perspektiv för ABM-verksamhet.</p>	<p>Biblioteken med sina ofta strategiska lägen och långa öppettider är viktiga arenor för ABM.</p> <p>Viktigt att lyfta fram goda exempel på resultat av ABM-samverkan, för att stimulera..</p>

Ett resurscenter för ABM och framtiden

Vi i projektet har lagt energi på att på kommunal nivå förankra tankarna på ABM-samverkan och analysera förutsättningarna för inrättande av ett resurscenter, på att inspirera till ABM-samverkan mellan olika aktörer och på att analysera de speciella förutsättningar för samverkan som finns inom länet. Utvecklingen av ABM-samverkan i Västernorrland och verksamheten för ett framtida resurscenter för ABM-sektorn står inför en rad spännande utmaningar. Möjligheterna till spännande samverkansprojekt ter sig i det närmaste obegränsade. Förutsättningarna i länet för detta ter sig mycket goda. Vi vill ändå avsluta med några reflektioner vi gjort under analysfasen. Reflektioner vilka vi anser vara viktiga att ta med sig in i det fortsatta analysarbetet under hösten 2003, men ännu viktigare in i det långsiktiga ABM-samarbetet i länet.

Varför ABM-samverkan?

En orsak till att man väljer att gå samman i en organisering utanför gängse organisationsgränser är för att det finns behov av samordning kring någon typ av problematik. Det blir därför en viktig utmaning att man inom ABM-sektorn i länet försöker att ännu tydligare uttrycka varför man vill samverka och samarbeta. Att man försöker än mer nogsamt identifiera gemensamma problem och utifrån dessa utarbeta mål och visioner för ABM-samverkan.

Kring vad ska man ABM-samverkan?

Vidare kan man fundera över kring vad man ska etablera ABM-samverkan. Vilka probleмомråden eller teman ska man samverka kring? Var ska ABM-samverkansplaneringen ske, då det i dagsläget inte finns något annat forum än det mer eller mindre informella nätverket ABM-Y? I resultatet kan man skönja ett behov att uttrycka eller profilera sin verksamhet utifrån lokala kulturella särdrag eller förutsättningar.

Samverkan med lednings- och beslutsstrukturer

Resultaten av de aktiviteter som genomförts inom ramen för ABM-projektet under våren 2003 visar att det i Västernorrland finns en mycket god potential för ABM-samverkan, och att intresset för ett resurscenter är mycket stort, framförallt hos olika personalgrupper. På ledningsnivå kan hända att intresset är mer varierande. Därför är det viktigt för det fortsatta arbetet inom ABM-projektet att bättre förankra tankar och idéer om samarbete i lednings- och beslutsstrukturer; att fler engageras i debatten om ABM-samverkan, och i utformandet av ett resurscenter.

Brukarperspektivet

ABM-sektorn i länet har pekat ut en rad viktiga områden och uppgifter för ett resurscenter för ABM. Ett dominerande perspektiv är brukarperspektivet; man hoppas och tror att ett resurscenter kan vara behjälpligt vid institutionsförnyelseprocesser vilka innebär ett ökat samarbete med andra aktörer inom ABM-området. Det är därför viktigt att den fortsatta verksamheten för att skapa ett resurscenter för ABM i Västernorrland verkligen försöker fånga vad som är ett brukarperspektiv. De behov som framkommer i rapporten har uttolkats av institutionerna själva, och det torde vara värdefullt att komplettera dessa med resultat av till exempel enkäter besvarade av olika brukarkategorier. Dessutom kan man anta att det dominerande brukarperspektivet är ett resultat av pågående debatt och därför är "politiskt korrekt".

ABM-samarbete; synsätt och strategier - En studie om arkiv-, biblioteks- och museianställdas syn på samarbete och en framtida resurs för ABM-frågor i Västernorrlands län

Sara Lindqvist

Inledning

Uppdraget

I syfte att underlätta framtida beslut angående en länsresurs för ABM-frågor i Västernorrland beslutade styrgruppen för analys- och förankringsprojektet ABM Resurs våren 2005 att genomföra en studie om hur projektet upplevts av dess primära målgrupp, nämligen anställda inom arkiv, bibliotek och museer. Uppdraget bestod i dels att fånga målgruppernas syn på projektet som initiativ, dels att fånga målgruppens uppfattning om projektets resultat. För uppdraget engagerades en extern utvärderare (Pol. mag. Sara Lindqvist). *ABM samarbete; synsätt och strategier – en studie om arkiv-, biblioteks- och museianställdas syn på samarbete och en framtida resurs för ABM-frågor i Västernorrlands län*, är resultatet av denna studie.

ABM Resurs 2003-2005

I januari 2003 startade analys- och förankringsprojektet ABM Resurs efter initiativ från Landsarkivet Härnösand, Länsbiblioteket Västernorrland och Länsmuseum Västernorrland. Projektet hade då beviljats ekonomiskt stöd från Statens kulturråd, Länsstyrelsen i Västernorrland och Landstinget Västernorrland. I projektet anställdes en sekreterare/samordnare på heltid, dessutom satsade de tre samverkande parterna 0,25 % tjänst vardera, varav museets representant utsågs till projektledare. ABM Resurs kom att ha en bemanning om 1,75 % tjänst ("arbetsgruppen") och sekreteraren anställdes vid länsmuseum där även ett kontor etablerades. Till projektet knöts en styrgrupp bestående av företrädare för landsarkivet, länsbiblioteket, länsmuseum, landstinget och länsstyrelsen. Nätverket ABM Y, som funnits i Västernorrland sedan mitten av 1990-talet, kom att fungera som referensgrupp. Tidigt etablerades webbplatsen <http://abm.ylm.se> som projektets "ansikte utåt", och e-postlistan ABM Y med drygt 150 prenumeranter kom att bli den främsta informationskanalen.

Inledningsvis hade man finansiering för ett sex månader lång analys- och förstudieprojekt. Under dessa första sex månader genomfördes besök i samtliga länets kommuner, där man träffade företrädare för ABM-sektorn på det lokala planet. Syftet med dessa träffar var att fånga upp synen på samverkan och på ett eventuellt resurscentrum i länet för ABM-samverkan. Parallellt med detta genomfördes även några seminarier och en större "inspirationsdag". Resultatet av dessa sex månader avrapporterades i boken *ABM Samverkan i Västernorrland*.

Då det dels fanns medel kvar i projektet, och dels för att man beviljats fortsatt finansiering under resten av 2003 kunde man inom projektet förlänga analys- och förankringsarbetet och satsa att genomföra några av de förslag som framkommit främst genom kommunturnén under våren. Det arrangerades seminarier om samsökning i kulturarvsdatabaser, om fotodatabaser, om PuL, och om kartor som resurs för lokalhistorisk forskning, samt en större nationell ABM-konferens tillsammans med dåvarande Svenska kommunförbundet. Dessutom anordnade man ett seminarium kring resultatet av den sex månader långa förstudien och rapporten *ABM Samverkan i Västernorrland*, och ett par nätverk initierades, ABM IT, Museologiskt Forum och ArkivnätverkY. De senare för att stärka främst musei- och arkivsektorn, vilka inte har ett lika omfattande stöd (i form av utbildning och liknande) från någon länsinstitution som bibliotekssektorn har.

Vid årsskiftet 2003/2004 beviljades projektet medel för verksamhet i ytterligare två års tid. Samtidigt delades projektet upp i två delar med separerad ekonomi, ett med FoU-inriktning (ABM FoU), och ett som en förlängning av analys- och förankringsprojektet (ABM Bas). Projektledaren kom då att på heltid bedriva doktorandstudier med fokus på ABM. Projektet "flyttades" i samband med detta över till staben vid museet och projektledarskapet kom att delas av den så kallade arbetsgruppen.

Arbetet inom analys- och förankringsprojektet fortsatte med att implementera det som framkommit via kommunturnén, och andra möten med olika representanter från arkivbiblioteks och museisektorn. Under denna tid genomfördes seminarier om så skilda ämnen som upphovsrätt, tillgänglighet, släktforskning, tillväxt och pedagogik. Dessutom genomfördes en rad nätverksträffar och ett nätverk kring pedagogik och förmedling bildades under hösten 2004. I maj 2004 genomfördes en inspirationsdag om samverkan. Under hösten 2004 initierades en antologi och en rad ABM-initiativ i övriga landet samt Norden kontaktades. I mars 2005 resulterade detta i antologin *Om ABM*. (Skriften fungerar idag som kurslitteratur vid Uppsala, Lund, Umeå och Stockholms universitet.)

Under 2005 tog ABM Resurs initiativ till ett nationellt nätverk av ABM-aktörer på regional nivå i landet. Idag är Östergötland, Jämtland, Västerbotten och Blekinge aktiva i nätverket, tillsammans med projektet ABM Centrum som ägs och drivs av Kungliga biblioteket, Nationalmuseum, Riksantikvarieämbetet och Riksarkivet. Även Riksantikvarieämbetet har anslutit sig till nätverket.

ABM Resurs fortsatte under 2005 med att arrangera nätverksträffar och genomförde även två större seminarier; *Mellanrum* (om samverkan), och *Stora Ådalen* (om kulturmiljön och dess betydelse för en region). Vidare har man inom projektet samarbetat med Mitt Sverige Turism kring en så kallad TEM-turistekonomisk mätning, där bland annat 1 200 enkäter har genomförts med besökare på landsarkivet, läns museet och i Sambiblioteket. Därutöver har man tillhandahållit projektets webbplats som en plattform för kampanjen *Efterkrigstidens miljöer och minnen*. Denna kampanj har initierats och drivits av nätverken ABM Y och Arbetsgruppen för kulturarvet Västernorrland, vilka i oktober 2005 slogs samman till ABM Kulturarv.

Hösten 2005 genomfördes åter en kommunturné. Denna gång för att summera projektets arbete och för att få målgruppens syn på hur ett eventuellt fortsatt arbete bör inriktas. Under denna period beslutade även Landstinget Västernorrland att permanent satsa 300 000 kronor på en samverkansfunktion för ABM-sektorn, med placering vid Läns museet Västernorrland. Dessutom har de samverkande institutionerna sagt sig villiga att fortsätta satsa motsvarande 25-50 % tjänst per institution och år. Utöver detta har man ansökt om medel från andra tänkbara finansiärer, men i nuläget (december 2005) är inget klart kring detta.

Studiens huvudfrågor

De frågor som uppdragsgivarna ville få svar på genom denna studie var följande: Vad har varit bra eller mindre bra med projektet ABM Resurs? Vill arkiv-, biblioteks-, och museianställda att den verksamhet som projektet bedrivit ska permanentas? Varför vill man i så fall detta? Vad ska en permanent fortsättning på ABM Resurs arbeta med?

För att omsätta dessa frågor i ett undersökningsunderlag valdes följande frågeteman ut:

- ? Syn på ABM-samarbete

- ? Bakomliggande drivkrafter till ABM-samarbete
- ? Syn på projektet ABM Resurs - erfarenheter och effekter
- ? Framtid – vad vill man gå vidare med

Från ovanstående frågeteman kan man utläsa att denna studie inte enbart berör projektet ABM Resurs, utan även tar upp arkiv-, biblioteks-, och museianställdas syn på ABM-samarbete på ett generellt plan. Undersökningsledaren ansåg detta som en nödvändighet för att kunna få en djupare förståelse för informanternas syn på projektet ABM Resurs. Tanken är att de fyra temana tillsammans ska belysa de klassiska frågorna i ett förändringsarbete, nämligen: Vad vill man göra? Varför vill man göra det? Hur/på vilket sätt vill man att detta görs?

Frågetemat ”Syn på ABM-samarbete” skapades i syfte att ge en bakgrundsbild till hur informanterna förhåller sig till ABM-tanken. Parallellt med detta skapades frågetemat ”Bakomliggande drivkrafter till ABM-samarbete”, vars syfte var att direkt fånga svaret på frågan om ”varför”. Temat ”Syn på projektet ABM Resurs – erfarenheter och effekter” och temat ”Framtid – vad vill man gå vidare med”, skapades i syfte att fånga svaren på frågorna om ”vad” respektive ”hur”.

Syfte

Syftet med denna studie är sålunda att förmedla en bild av hur arkiv-, biblioteks- och museianställda i länet ser på ABM-samarbete, projektet ABM Resurs, hur man ställer sig till tanken om ett permanent resurscenter i länet, vad ett sådant center bör arbeta med, samt hur ett sådant center bör organiseras.

Utvärdering vs kartläggning?

Studien belyser ett antal arkiv-, biblioteks- och museianställdas syn på ovanstående frågor hösten 2005. Då studien i enighet med dess uppdrag inte ålagts att beskriva eller värdera projektet utifrån dess mål, bör den inte tituleras ”utvärdering”, utan snarare kartläggning. I studien kartläggs hur representanter för arkiv-, biblioteks- och museianställda, ser på ABM-samarbete och projektet ABM Resurs. Det som studien fokuserar är den högst individuella ”utvärdering” som de utvalda informanterna gör av projektet. Undersökningsresultatet belyser dessa individers syn på projektet, dess mål, dess resultat och dess relevans i förhållande till behov, ja allt sådant som en ”vanlig” utvärdering i regel gör, men utan att sträva efter att lyfta detta perspektiv från individerna själva, eller att jämföra resultaten mot vissa i förväg uppställda mål.

Metod

Den datainsamlingsmetod som använts för denna studie är djupintervjuer. Djupintervjun kommer till sin rätt särskilt när man som i fallet med denna studie vill fånga ett ”inifrånperspektiv”, genom att förmedla hur ABM-samarbete och projektet ABM Resurs verksamhet tolkas av en målgrupp. Metoden befrämjar även synliggörande av attityder, normer och värderingar i ett större sammanhang. Metoden bygger vidare på ett förtroende mellan intervjuare och informant. Specifika frågeområden har tagits upp till ett öppet samtal med intervjupersonerna vid ett flertal tillfällen för att uppnå ett djup i materialet. Den intervjumanual som legat till grund för intervjuerna finns som bilaga till denna rapport.¹ I

¹ Se Bilaga, s. 37

intervjusituationen har de frågor som ställts skiftat beroende på person och samtalets sammanhang. Detta gäller även – och särskilt – för de följdfrågor som oftast ackompanjerat intervjufrågorna, men som inte funnits nedtecknade i intervjumanualen. Viss datainsamling har även skett genom observationer i form av närvaro vid kommunturénéträffar i Sollefteå, Sundsvall och Örnsköldsvik, samt närvaro på tre styrgruppsmöten under hösten 2005.

Urval

Urvalet av informanter har gjorts delvis i samråd med anställda i projektet ABM Resurs. Projektmedarbetare har försett undersökningsledaren med en lista om totalt 47 personer som på något sätt varit i kontakt med projektet under kommunturéné 2003, och som därmed bör ha bildat sig en uppfattning om projektet. Bland dessa 47 aktuella individer har undersökningsledaren valt ut 18 individer som lämpliga informanter. I regel har dessa informanter fördelats jämnt per kommun och sektor (en informant från arkiv, bibliotek respektive museum, från de olika kommunerna). Den person som varit ansvarig för ABM-frågor inom de tre sektorerna har föredragits. I de flesta fall har följaktligen institutionschefer intervjuats, men inte alltid. I några (enstaka) fall har det varit uppenbart att någon ur personalen inom en viss institution har mer inflytande över ABM-samverkan och (i praktiken) institutionens policy i dessa frågor än sin chef, då detta ansvar varit delegerat. I dessa fall har denne person valts och inte dennes chef. I vissa fall har kulturesekreteraren i kommunen ansetts som lämplig informant för studien. Detta gäller främst för vissa mindre kommuner som saknar till exempel en museichef.

Synen på ABM

För att ge en inledande bakgrund till hur de intervjuade förhåller sig till ABM-begreppet och ABM-samarbete, kommer detta avsnitt att belysa informanternas ”syn på ABM”; Vad innebär begreppet ABM-samarbete för företrädare för arkiv, bibliotek och museum i Västernorrland? Hur förhåller man sig till detta fenomen? Vilken vilja finns det till att sträva mot att utveckla ABM-tanken?

Olika perspektiv vad gäller synen på ABM-samarbete

Intervjuresultaten visar att det finns flera olika sätt att betrakta ABM-samarbete. Informanterna ger uttryck för att de har olika långtgående planer för vad de menar med ABM-samarbete. För att beskriva detta kan man säga att det i princip finns två olika läger i denna fråga, även om det i verkligheten kanske snarare handlar om olika grader på en och samma skala. Vissa informanter likställer i princip ABM-samarbete med gemensamma utställningar och liknande aktiviteter där arkiv, bibliotek och museum medverkar i parallella handlingar i syfte att uppnå en starkare genomslagskraft än vad som hade varit fallet om man i stället valt att agera på egen hand. I förhållande till andra är detta ett snävt sätt att se på ABM-samarbete. Vissa andra ser nämligen ABM-samarbete som gemensam och delvis integrerad institutionsutveckling i form av till exempel integrerade datasystem och en permanent gemensam ansats mot både brukare och beslutsfattare. Exakt vad man lägger i begreppet ABM-samarbete skiftar emellertid från person till person. Det är heller inte ovanligt att informanterna antar olika förhållningssätt i olika frågor.

Det som ovanstående stycke ämnar belysa är alltså att det finns en hel skala över hur långt olika informanter kan tänkas gå i ett ABM-samarbete. (Vissa upplever att ABM-samarbete enbart berör lokalhistoria i snäv mening, medan andra kan tänka sig att samarbeta kring gemensamma dataprogramvaror, digital och fysisk lagring av samlingar, arbetsätt, och så vidare.) Det är inte heller ovanligt att man på vissa områden kan tänka sig agera parallellt, på andra integrerat, med andra institutioner. Även om de områden för vilka man ser ett behov utav ett ökat samarbete varierar, är en majoritet av de intervjuade inne på samma (eller åtminstone liknande) spår.

De som ser små möjligheter att samarbeta är ofta, men inte alltid, de som har en snäv syn på vad ett ABM-samarbete skulle kunna innebära. Det nämndes ovan att dessa var få i denna undersökning och de hade deltagit på mycket få eller inga av projektet arrangerade aktiviteter som berörde ABM-samverkan. De som har en snävare syn verkar inte alltid vara införstådda i att en bredare syn finns. Detta, ”snävare”, synsätt verkar inte heller vara ett aktivt ställningstagande, utan upplevs snarare som en realistisk hållning utifrån institutionens interna och externa förhållanden: När man upplever ABM-samarbete som icke-relevant (även om man kanske finner det intressant) lägger man heller inte ner tid på att ta reda på mer om detta.

Ett hinder för ABM-samverkan, och indirekt kanske en förklaring till vissa informanternas syn på ABM-samarbete, är när det finns få ABM-institutioner i kommunen. Dessa resultat bör dock inte betraktas som generella, för det finns undantag. Vissa intervjuade understryker dock att det är svårt att samarbeta när man inte har någon att samarbeta med.

Lokalt perspektiv dominerar

När frågor om ABM och ABM-samarbete ställs till informanterna är det tydligt att man i första hand tänker i lokala termer, i stället för exempelvis regionalt. Trots att den intervjuade blivit informerad om att intervjun syftar till att belysa synen på ett framtida resurscentrum för ABM-frågor och att ta reda på vad som varit bra eller mindre bra med projektet ABM Resurs, kopplar många frågorna till det lokala samarbetet (eller frånvaron av detsamma). Sannolikt känner många sig inte lika engagerade i den regionala ABM-satsningen som man gör i de egna, lokala ABM-planerna. Lite längre fram i denna text presenteras informanternas syn på organisering av ett formellt resurscentrum. Det var dock ganska få som hade några konkreta åsikter om detta, vilket kan tolkas som ett tecken till stöd för ovanstående antagande.

Personliga, institutionella och lokala skillnader

Även om olika synsätt sannolikt är bundet till person, framträder vissa skillnader både mellan olika kommuner och mellan olika typer av institutioner ur undersökningsresultatet.

När det gäller de institutionella skillnaderna som skönjts vad gäller i synen på ABM-samarbete i denna undersökning utmärker sig den informantkategori som arbetar med museiverksamhet som den mest positiva. Anställda inom bibliotekssektorn utmärker sig som mer avvaktande än de övriga grupperna. De arkivanställda som intervjuats är i regel positiva till ABM-tanken, men tycks leva i en särskilt hård verklighet med få anställda i förhållande till arbetsbörda, vilket gör att de upplever det som nästintill omöjligt att omsätta denna vilja i ett handlande.

När det gäller länets kommunarkiv bemannas dessa ofta av en, till en och en halv tjänst. I något fall fanns ingen anställd vid undersökningstillfället.² Flera arkivanställda anser därför att det i det närmaste är omöjligt att delta i ett ABM-samarbete under rådande omständigheter. Arkivens verksamhetsuppdrag måste gå före samarbeten med externa aktörer, resonerar man. Undantaget är Sollefteå där man trots låg bemanning tycks finna lösningar för att medverka i ett lokalt ABM-samarbete. Sundsvall är ett annat exempel som skiljer sig från övriga arkiv i denna undersökning. I Sundsvall återfinns en av de mest långt gångna planerna på ABM-samarbete både i länet och lokalt, mer om detta längre fram. Arkivet i Sundsvall har även betydligt fler anställda än de övriga. Intrycket från intervjuerna är dock att den speciella hållning som Sundsvallsarkiven har i förhållande till övriga arkiv inte är beroende av verksamhetens omfattning eller antal anställda, även om detta sannolikt har en viss inverkan. Sannolikt är det en drivande person på nyckelposition som bidrar till detta, nämligen arkivchefen i Sundsvall.

I jämförelse med arkiv- och museianställda framträder biblioteksanställda som mindre engagerade i ABM-frågan i denna studie. Det är viktigt att understryka att detta förhållande är relativt i förhållande till övriga kategorier, för även när det gäller denna informantkategori är de flesta positiva till ABM-samarbete. Det är dock bland biblioteksanställda som den snävare definitionen av ABM-samverkan oftast återges. Dessa informanter förklarar att biblioteken har ett bredare arbetsfält än de övriga institutionerna och ett ABM-samarbete av detta skäl blir något mindre intressant för deras del. *"För oss är ABM en mindre tårbit, för andra är det en huvudvärk"*, sammanfattar en informant det hela. Informanten är inte emot ABM-samarbete,

² Detta kommunarkiv bemannas av en vaktmästare på halvtid, vilken inte ingick i intervjugruppen.

tvärt om, men betonar att detta måste ske på en rimlig nivå. För ett lyckat samarbetsresultat måste samtliga parter i samarbetet vara varse denna realitet:

”För biblioteken är uppdraget så mycket större än brytpunkten för ABM-samarbetet. Likadant är det för de andra institutionerna. Vi kan ju inte engagera oss helhjärtat och fullständigt inför denna lilla del av vår verksamhet som ABM-samarbetet berör. När detta är fastställt och uttalat blir det lättare att hantera för alla inblandade parter.”

Samma person som citerades ovan ifrågasätter även om Länsbiblioteket bör bidra med en fjärdedels tjänst i ett resurscenter, vilket informanten tycker är mycket. Informanten menar att biblioteken behöver sina konsulenter, och passar samtidigt på att påpeka att konsulenterna bör vara mer ute i kommunerna än vad de är idag. Bland de informanter inom bibliotekssektorn som vill prioritera ABM-samarbete återfinns emellertid en av cheferna i Sambiblioteket. Denne verkar brinna för ABM-tanken, liksom för ett resurscenter för ABM-frågor. Till skillnad från den informant som citerades, ser denna fördelar med både djupgående och breda samarbeten tvärs organisationsgränserna och vill inte begränsa det hela till ett litet område av bibliotekens verksamhet.

När det gäller lokala skillnader i synen på ABM-samarbete är det uppenbart att tidigare erfarenheter från ABM-samarbete spelar roll, liksom interna och externa faktorer. Det är lätt att ABM-samarbete prioriteras lågt om man upplever att det finns få lämpliga samarbetspartners i kommunen, liksom om man anser att ett samarbete skulle kosta för mycket i relation till vad man skulle få ut av det.

I Sollefteå upplever man däremot inga sådana hinder. I dag finns ett formaliserat samarbete i nätverksform som går under namnet ”Lill-ABM”. Samarbetet är inte djupt i den mening som beskrivits tidigare i detta avsnitt, men sker kontinuerligt på en nivå som informanterna upplever som väl avvägd för att mäktas med. Enligt en informant har det nya arbetssättet inneburit att kvalitén på verksamheten förbättrats. Informanten upplever också att de farhågor som hon hade beträffande institutionsövergripande samarbete i form av utökad arbetsbörda inte inträffat:

”Tidigare var jag rädd att arbeta för mycket utåt eftersom jag befarade att detta skulle ge ännu mer arbete. Så blev inte fallet. Det blev fler besökare, men arbetsbördan blev inte så tung genom att vi samarbetade.”

Liksom Sollefteå är Sundsvall en annan lokal utstickare. Enligt intervjuresultaten med företrädare från arkiv, bibliotek och museum i Sundsvall, är Sundsvall en kommun som har en ganska lång tradition av ABM-samarbete och där detta betraktas som någonting naturligt. Sundsvall verkar förövrigt vara den kommun som påverkats minst av projektet ABM Resurs. I kommunen finns redan väl utvecklade tankegångar på hur ABM-samarbete kan och bör bedrivas samt vilka stöd eller aktiviteter som bör sättas in för att underlätta detta.

Bakomliggande drivkrafter till ABM-samarbete

I föregående avsnitt behandlades olika syn på ABM-samarbete. Detta avsnitt tar upp frågan om ”varför”: Vilka är drivkrafterna för att uppmuntra samarbete över institutionsgränserna, enligt arkiv-, biblioteks- och museiföreträdare? Varför behövs just ett institutionsövergripande samarbete, vad är det man upplever att man inte klarar på egen hand?

Brukarperspektivet

Samtliga intervjuade ser en möjlighet att ge brukaren tydliga ingångar till ett mycket stort material genom att samarbeta med andra institutioner. Detta omnämner många som ”Brukarperspektivet”, vilket alltså betraktas som den stora fördelen och bakomliggande drivkraften för ABM-samarbete. Genom att samarbeta skulle ABM-sektorn kunna nå fler brukargrupper och/eller förmedla information av högre kvalitet ur brukarsynpunkt, menar man. Detta gäller alltså även för dem som uppger att de, av olika skäl eller omständigheter, inte prioriterar ABM-samarbete särskilt högt.

Flera informanter stannar inte vid resonemanget att ”ABM-samarbete vore bra”, utan ser att det är en nödvändighet. Vissa ser det till och med som en skyldighet, inte bara legitimerat av Brukarperspektivet, utan även av det egna verksamhetsuppdraget, vilket man anser inkluderar detta perspektiv. Någon resonerar att ABM-samarbete i sig innebär institutionsförnyelse, vilket är livsviktigt för överlevnad på lång sikt.

En informant belyser särskilt inslaget av ”avdramatisering av institutionerna”, som han uttrycker det, som ett av de bästa i ABM-tanken. Grundidén i ABM-tanken definierar denne till att man ur ett brukarperspektiv ”förenar de tre storheterna till en enhet”. Tanken att man ska ”plocka fram det bästa ur var och en vilket sammantaget skapar ett mervärde som ingen enskild kan uppnå på egen hand”, och att man samtidigt avdramatiserar institutionerna, är helt enkelt ”en lysande idé”, enligt informanten.

Det är dock inte alla som ser denna avfokusering av institutionerna som någonting uteslutande positivt. En informant betonar exempelvis att det finns en gräns för hur långt ett samarbete mellan arkiv-, bibliotek, och museum kan gå, när det gäller just denna fråga. Informanten är museichefen för Sundsvalls stadsmuseum. Hon anser att en integration mellan de olika verksamheterna är rent av en dålig idé. Ur brukarsynpunkt kan total utsuddning mellan institutionsgränserna verka bra, menar informanten, men erfarenheterna från Sundsvall – där verksamheterna i och för sig inte är integrerade men väl samlokaliserade – är att detta ibland skapar förvirring hos brukarna snarare än klarhet. Det händer att besökare aldrig hittar den utställning man planerat besöka på grund av att man gått in i ”fel” verksamhetslokal. Avsändaren är viktig, menar informanten och besökaren behöver få veta om denna befinner sig på ett stadsmuseum eller på ett stadsbiblioteket.³

Institutionsperspektivet

Vid sidan om Brukarperspektivet ser flera informanter anledningar att samarbeta över institutionsgränserna som snarare är institutionsrelaterade än brukarrelaterade.

³ Det kan här förtydligas att informanten är mycket positiv till det relativt sett både djupa och breda ABM-samarbete som bedrivs mellan de olika verksamheterna i Kulturmagasinet i Sundsvall.

Många informanter upplever att ABM-samarbete inte bara skapar mervärde för besökaren, utan även för personalen. En informant som är särskilt nöjd med resultaten av de ABM-satsningar (föreläsningar och liknande) som gjorts i hennes kommun konstaterar att *"det blir mer drag"* i huset där verksamheten bedrivs. Detta är minst lika positivt för personalen som för besökarna, enligt informanten.

Flera informanter anser därtill att arkiv, bibliotek och museer bör närma sig varandra i syfte att bättre marknadsföra sig mot beslutsfattare. För detta krävs en gemensam terminologi, säger någon, och menar att arkiv, bibliotek och museer borde föra fram gemensamma argument och en enad front för att skapa mer utrymme till bevarande och tillgängliggörande av kulturarvet i vid bemärkelse.

En erfarenhet som vissa informanter har av lokalt ABM-samarbete är att bättre saker kan göras men med mindre medel, till skillnad från om man gjort dessa saker på egen hand. Det är oklart om all den förmodad tid som gått åt till att förbereda ABM-aktiviteten ingår i dessa beräkningar. Tydligt är ändå det faktum att man inte kunnat få samma resultat eller kvalitet på produkten utan sina samarbetspartners.

Andra uppger att det är svårt att frigöra resurser till ett kraftigare engagemang i ABM-frågor än vad som hittills sker. Denna förklaring kan verka något motstridig eftersom personer som uppger detta ofta även kunnat rada upp tillsynes stora fördelar med ABM-samarbetet, inte bara generellt sett, utan även för den egna verksamheten. Dessa informanter menar dock att de ordinarie arbetsuppgifterna förhindrar sådana "utsvävningar". Mycket ska hinnas med och allt "extraarbete", vilket samarbete med andra organisationer och institutioner uppfattas som, är en börda ur detta perspektiv.

Ur undersökningsresultatet kan man också utläsa att de som är positiva till ABM har mycket svårt att se hur det finns arkiv-, biblioteks-, eller museirepresentanter som inte är det. *"Kanske de har så lite resurser att det förblindar"*, resonerar någon. Om det finns kommuner som mot förmodan inte ser det positiva i ABM-samarbete på olika nivåer bör man släppa dessa och låta de ansluta sig senare, när de får insikt om fördelarna med detta, resonerar en annan informant.

Flera av informanterna ser både projektet (vilket tas upp i nästa avsnitt) men också ABM-tanken i sig som en policymarkering. Dess blotta existens "rör om i grytan". En informant säger följande:

"I framtiden kommer vi nog att känna inför ABM-samverkan precis som med Internet, hur kan vi vara utan detta?"

Flera informanter upplever att ABM-samarbete ligger i tiden. Detta är framtiden, menar de. Många ser gärna att Västernorrland går från att vara ett arkivlän till ett ABM-län. Någon liknar denna idé med att gå från att vara ett område där man handhåller med råvara till att istället producera. Flera tycker även att man borde byta namn på "Arkivens dag" så att det framkommer att flera ABM-institutioner medverkar. Man skulle kunna tro att dessa tankar kommer från informanter hemmahörande inom "B" och "M" men så är inte fallet. Denna tanke har stöd såväl hos arkiv-, som hos musei- och bibliotekspersonal.

Av intervjuresultatet framgår även att tillgängliggörandet av det lokala kulturarvet är något som ligger många av de intervjuade yrkesmänniskorna varmt om hjärtat. Det är deras "nisch", det som de brinner för och något de vill att alla ska ta del av. Det finns alltså en sorts dold positiv energi hos dessa människor. Med "dold" åsyftas att denna energi hålls i tvångströja av

de yttre, och ibland inre, omständigheterna på en institution. Framför allt är det de ekonomiska ramarna som begränsar.

Projektet ABM Resurs – erfarenheter och effekter

Vad har varit bra och var har varit mindre bra med analys- och förankringsprojektet ABM Resurs? Har projektet gett ett avtryck i de olika verksamheterna och/eller hos de individer som kommit i kontakt med det? I så fall vilka avtryck? Eller annorlunda uttryckt, vilka erfarenheter tar informanterna med sig från tiden med ABM Resurs? I vilken mån kan man härleda dessa erfarenheter och effekter till ABM Resurs insatser?

Syn på projektets resultat

I tidigare avsnitt framgår det att informanterna i denna studie betraktar ABM-samarbete, dess drivkrafter och mål utifrån lite olika perspektiv. Detsamma gäller följaktligen för informanternas syn på projektet ABM Resurs. Enligt vissa informanter har resultaten varit betydande; både informanternas synsätt och arbetssätt har förändrats som en direkt följd av projektet. Andra informanter ser inga direkta resultat av projektet ännu, vilket de heller inte förväntat sig. För dessa är projektet ABM Resurs endast ett ”förspel” på det som kommer sedan, nämligen ett permanent resurscenter för ABM-frågor i Västernorrlands län. Eventuella resultat kan därför bara ses på sikt, lång sikt.

ABM Resurs, ett inslag i en pågående process

Syftet med projektet var att sprida information om ABM-samarbete, att undersöka intresse för och förankra idén om ett resurscenter för Västernorrlands län. Några övriga effekter än att ABM-tanken förankrats kanske därför inte vore att vänta. Men viktiga effekter av projektet går att finna, enligt de intervjuade i denna undersökning.

Av undersökningsresultaten framgår att projektet ABM Resurs är en del i en pågående process vilken innebär utveckling av arkiv-, biblioteks- och museisektorerna i länet. På vissa håll har denna process fortlöpt sedan början av 1990-talet. På andra håll går den direkt att härleda till projektet ABM Resurs. Därav är det inte alltid så enkelt att urskilja effekterna av projektet ABM Resurs och andra bidrag till ABM-processen. För informanterna är ABM Resurs en del i det totala ABM-arbetet, ISKA är ett annat. Det finns alltså mängder av ”inputs” som tillsammans sätter avtryck i de arkiv-, biblioteks- och museianställdas medvetande vad gäller samarbete över institutionsgränserna, metodutveckling, institutionsförnyelse, med mera.

Syn på projektets syfte och mål

De flesta informanter uppfattar att projektets syfte är att uppmuntra ABM-samarbete i länet och att sprida kunskap om detta. Några minns att det är ett analys- och förankringsprojekt för att se om en permanent resurscenter för ABM-frågor behöver bildas. Någon annan har uppfattningen att projektet även skulle driva projekt. (Informanten nämner ”Stora Ådalen” som ett exempel på detta.)

Projektets mål togs aldrig upp i intervjun av naturliga skäl. Projektet är ju ett förankringsprojekt och dess syfte föregår därför dess mål. Ur intervjuerna kan man dock utläsa att de som reflekterat över projektet upplever Brukarperspektivet och institutionsförnyelse som de långsiktiga målen i den process där projektet ABM Resurs ingår.

"ABM-projektet har knappt börjat"

Många informanter som uppger sig vara väl insatta i möjligheterna (och problemen) med ABM-samverkan uppger också att de inte har några förväntningar på projektet ABM Resurs i form av konkreta resultat. En informant illustrerar detta genom följande uttalande: *"ABM är en lök om håller på att planteras."* Samme person poängterade att ett formellt ABM samarbete som ett framtida resurscenter måste få tid att gro, ty *"det går inte att plantera snittblommor"*.

Den ståndpunkt som förmedlades i ovanstående stycke är allmänt utbredd bland dem som har satt sig in i ABM-tankesättet, om än inte lika poetiskt formulerat. Många av de intervjuade betraktar projektet som det inledande steget till ett bestående utvecklingsarbete inom "ABM". *"ABM är inget litet projekt, utan något mycket större och långsiktigare"*, säger exempelvis en informant. Denne vill dock inte i nuläget avgränsa utvecklingen till ett resurscenter, hur (teoretiskt) stort detta än skulle kunna vara, utan ser den allmänna institutionsförnyelsen som det viktigaste. Denna förnyelse, och den nytta detta medför, menar informanten kommer ifrån samarbetet mellan arkiv, bibliotek och museum i sig.

Projektets effekter

Det är alltså inte helt enkelt att isolera projektets effekter ifrån andra projekt och aktiviteter i ABM-processen. Flera informanter har ganska svårt att särskilja vilka aktiviteter, seminarier och liknande, som tillhört projektet ABM Resurs eller inte. Några effekter av projektet ABM Resurs som informanterna i denna undersökning upplever är emellertid följande:

- ? förändrat arbetssätt
- ? förändrat synsätt på ABM och ABM-samarbete
- ? bekräftelse på att informantens syn på ABM-samarbete är "rätt väg"
- ? breddat kontaktnät
- ? inspiration
- ? ökad kunskap
- ? (ABM-) pedagogik har kommit upp på agendan

Ovanstående är en sammanställning över effekter som den sammantagna undersökningsgruppen uppfattar. Ingen informant nämner samtliga ovanstående punkter, men det finns flera exempel där så nästan är fallet. På motsvarande sätt finns det flera som "enbart" nämner ett breddat kontaktnät eller ett förändrat synsätt.

Inget har förändrats, men ingenting är detsamma

Det sammantagna resultatet från intervjuerna tyder på att ABM Resurs (tillsammans med andra ABM-initiativ) har haft en inverkan på ABM-institutionerna i länet. En process är igång. Synen på varandra och uppfattningen om en nytta i att utnyttja varandras kvalitéer i syfte att utöka samlingarnas tillgänglighet för brukare, och för att locka till sig fler brukare, har förstärkts hos de allra flesta intervjuade de senaste åren. I något undantag ser man fortfarande ingen nytta av ABM-samarbete, åtminstone inte på ett lokalt plan. Men icke desto mindre känner man sig påverkad av de influenser som råder. När dessutom någon ringer på uppdrag av projektets styrgrupp (vilken bland annat består av höga chefer inom arkiv, bibliotek och museum i länet) och vill att man avsätter en hel timme för att prata om sin syn på ABM-samverkan, är det tydligt att man börjar fundera på vad som är på gång.

I många fall ser inte informanterna själva att någon förändring i syn- eller arbetssätt skett, förrän man har funderat en stund. För majoriteten har projektet ABM Resurs inte inneburit att det sätt på vilket man utför sitt arbete förändrats. Det vardagliga arbetet är i mångt och mycket det samma, uppger man. Kanske tänker man i andra banor vad gäller olika saker, exempelvis att någon annan institution kan medverka i en utställning som planeras, att man känner till fler personer som kan bidra till arbetet på olika sätt, men som inte ryms inom den egna institutionen. Exemplet fortsätter. När intervjupersonerna pratat om detta ett tag upptäcker de att en hel del har förändrats de senaste åren. När intervjupersonerna själv uppmärksammar detta fyller de i att de inte vet om det är projektet som bidragit till detta, eller om detta hade skett ändå.

Bredvid majoriteten i informantgruppen – vilka inte upplever ett förändrat arbetssätt – finns några som tydligt ser att de gör saker annorlunda idag, än vad de gjorde tidigare samt att detta direkt kan ställas i relation till exempelvis nyvunna kunskaper från något seminarium som ABM Resurs arrangerat, eller nyvunna kontakter på andra institutioner förmedlade av projektmedarbetare. Denna förändring är dock än så länge mycket personbunden, det vill säga till dem själv. Flera upplever att de har fått nya kollegor, antingen inom samma sektor men på annan ort eller inom samma arbetsfält men i annan sektor. Däremot upplever alltså dessa informanter att arbetssättet på den institution man tillhör, eller avdelning man arbetar, inte har förändrats under projektets gång.

Därutöver finns ett exempel, arkiv-, biblioteks- och museiinstitutionerna i Sundsvall, som redan sedan tidigare har ett väl utvecklat samarbete över institutionsgränserna. Representanter för arkiv, bibliotek och museum i Sundsvall välkomnar ABM Resurs som initiativ, även om man anser att förutsättningarna till att påverka dem inte var så stora i utgångsläget. Detta har i sig ingen betydelse menar någon eftersom projektet främst var ett förankrings projekt, vilket skulle sprida och förankra idén med ABM-samarbete. En indikation som intervjuresultaten ger är att informanter från Sundsvall anser att de snarare kan vara ett stöd för ett resurscenter för ABM-frågor i länet, i stället för tvärt om. Detta gäller åtminstone till en början.

Vad genererade projektets resultat?

De flesta intervjuade anser att projektet ABM Resurs varit bra, ingen tycker att det varit dåligt: *”Ingenting är dåligt, allting är ju så nytt. Det gäller bara att hitta formerna för hur verksamheten ska bedrivas.”* Flera har svårt att peka ut exakt vad som varit bra. *”Jag har inte den överblicken”*, säger en informant. Uttalandet är en relativt representativ kommentar i detta sammanhang. Intressant är att citatet kommer från en informant som tidigare under intervjun prisat ABM-tanken och på det sätt som ABM-samarbete kan ge mervärde för besökare på de olika institutionerna och rekrytera nya besöksgrupper. Detta är också ganska talande. Relativt många av de utvalda informanterna vet inte vad som har hänt i projektet, man har inte deltagit i seminarier som arrangerats eftersom man delegerat detta eller haft andra åtagande som enligt verksamhetsuppdrag måste prioriteras. Ytterligare någon har varit ”osynlig” för projektet eftersom han anser att han inte behöver engagera sig. Så här resonerar denne: *”Jag har fullt förtroende för de personer som arbetar med projektet (arbetsgrupp och styrgrupp). Idén är strålande och det är mycket kompetent folk som driver arbetet.”*

Även om vissa har svårigheter att peka ut exakt vad som varit bra i projektet eller vad som genererat de positiva effekterna, går det ur det totala undersökningsresultatet att urskilja följande faktorer som förklaring på de effekter som nämns.

- ? Nätverket
- ? Kunskapsseminarierna
- ? Projektets existens
- ? Kommunturnén
- ? Projektsamordnaren

Nätverket

De faktorer som flest informanter ser som viktigast i ABM-processen i länet är Nätverket. Den grupp som betonar Nätverkets betydelse är också positiv överlag till alla typer av ABM-aktiviteter. Med "Nätverket" menas de personer som träffas på seminarier och andra institutionsövergripande möten i Västernorrland. Denna grupp är inte formell, däremot är den personbunden och det är det som kittar samman gruppen. Informanter uppger att det mer eller mindre är samma personer som åker på ABM-träffar. Detta gäller alltså inte bara för träffar arrangerade av ABM Resurs, utan även för träffar arrangerade av ISKA. De informella kontakterna som knyts på träffarna upplevs som värdefulla. Samtalen som uppstår leder ofta till spinn off effekter; nya kontakter, nya idéer, nya eller utökade samarbeten, med mera. Även om dessa informanter nämner Nätverket som det mest betydelsefulla vill man samtidigt inte förringa andra aktiviteter, som till exempel seminarierna. Detta är också viktigt, menar man.

En av informanterna framhäver möjligheten att påverka genom Nätverket. *"Ett deltagande i Nätverket innebär dels att jag blir påverkad, men också att jag kan påverka andra"*, säger hon. Ytterligare en informant har genom Nätverket upptäckt nya dimensioner av den kulturskatt som hon ser att länet rymmer: *"Jag ser hur viktiga de olika delarna av vårt kulturarv är. Jag ser att det finns enorma resurser i länet."* Även en annan informant tangerar detta när han pratar om hur han idag har en annan helhetssyn vad gäller kulturarvet. Detta ser informanten som ett direkt resultat av de nya kontakter han knutit med "kollegor" på andra institutioner och inom andra yrkesgrupper.

Det kan här också nämnas att den grupp som framhåller Nätverkets stora fördelar ofta är inblandade i ABM-projekt, ofta ISKA-projekt. Dessa hoppas inte bara på en förlängning av ABM Resurs utan även av ISKA. Eftersom flera är inne på detta ställdes även följdfrågan om vad exakt det är i ISKA-projektet man vill utveckla. När informanterna funderar på detta framkommer att det är just Nätverket man vill ska hållas vid liv, genom träffar, seminarier och liknande. Det är alltså egentligen inte det specifika innehållet i ISKA man sätter först, utan själva sammanförandet av ABM-anställda. Även om så är fallet anser informanterna att industrisamhällets kulturarv är en viktig del av vårt totala kulturarv och av särskilt intresse för regionen.

Kunskapsseminarierna

De seminarier som varit mer faktabetonade och inriktade på ett visst område upplever vissa som mer givande än de seminarier som uteslutande handlat om erfarenhetsutbyte. De informanter som uppger detta betonar mer sällan Nätverkets betydelse på det sätt som beskrivits ovan. De som sätter Nätverket som den hitintills viktigaste faktorn för ABM-utveckling i länet uppger däremot mer sällan att de föredrar "kunskapsseminarierna" före de seminarier som främst berör erfarenhetsutbyte. Denna grupp anser oftare att båda är lika bra och har ofta flera konkreta exempel på detta.

Projektets blotta existens

Det faktum att projektet kommit till är i sig en betydelsefull markering, menar många. För de som sedan tidigare funderat på att upprätta ABM-samarbete blir förekomsten av ett projekt som ABM Resurs ett stöd, eller en slags bekräftelse. Existensen av ABM Resurs har exempelvis inneburit att de som jobbar med lokala ABM-projektet inte upplever att de inte är "fel ute", som någon uttryckte det, utan att de snarare "hänger med i utvecklingen", trots att det som projektet berör kan betraktas som endast en liten del av sin institutions totala verksamhet. För andra har projektets existens inneburit en aha-upplevelse i form av ett nytt sätt att tänka. För en informant är det själva bokstavskombinationen ABM som bildligt bidragit till ett nytt sätt att betrakta kulturverksamhet: "Det är ju så självklart, vi gör ju samma sak, varför ska vi inte samarbeta?" Det faktum att chefer för länsinstitutionerna medverkar i projektet på ett sådant aktivt sätt förstärker denna "markering". Det finns dock anledning att tro att en del av de intervjuade inte är medvetna om styrgruppens existens, eller vilka personer som bemannar den.

Kommunturnén och projektsamordnaren

De kommunturnéer som gjordes 2003 och 2005, har även de haft inverkan på informanterna, liksom den intervjuserie som gjordes i samband med denna studie sannolikt har haft. Dessa faktorer är nära förbundna med "projektets blotta existens". Det som skiljer är betoningen på det personliga mötet med projektmedarbetare och de lokala ABM-företrädarna och att man uppfattar ett intresse från projektets sida för verksamheterna ute i kommunerna. Både kommunturnéerna och projektets existens bidrar på sitt sätt till de positiva effekter som nämndes tidigare.⁴ Liksom vid övriga evenemang som arrangerats knyts kontakter och idéer föds på dessa träffar. Förutom den lokala representationen, tycks även den mindre mötesgruppen ha spelat en roll.

Den person i projektets arbetsgrupp som haft det operativa ansvaret att samordna aktiviteter inom projektet verkar dessutom ha spridit engagemang enbart genom sin personlighet. Informanterna har under projektets gång hållits underrättade om vad som händer i projektet, genom inbjudningar till (och anteckningar från) olika evenemang. Detta har varit mycket uppskattat, även bland de som mycket sällan, eller aldrig, deltagit i något evenemang. "Det är bra att veta vad som händer...", säger exempelvis en informant som även uppgett att han varken deltagit i något ABM Resurs arrangemang (utöver den första kommunturnéträffen), eller hitintills sett någon fördel i lokalt ABM-samarbete, "... för det kan ju hända att vi ändrar oss."

⁴ Se "Projektets effekter", s. 25

Framtid – Vad bör ett ABM-resurscenter arbeta med?

Vilka arbetsuppgifter vill representanter för arkiv, bibliotek och museum tillskriva ett regionalt resurscenter? Vad bör ett sådant centrum inte arbeta med? Eller vad bör personal vid centrumet vara vaksamma på?

Bredd eller djup?

Samtliga intervjuade i denna undersökning är positiva till ett permanent resurscenter för ABM-frågor i länet. De uppgifter informanterna anser att ett sådant center bör fylla är relativt lika. Trots denna relativa samstämmighet rymmer dessa åsikter både en stor bredd och ett stort djup, med alla varianter på dessa skalor. De som ser en stor bredd i de arbetsuppgifter centrumet bör arbeta med är emellertid inte nödvändigtvis för ett stort djup i motsvarande frågor, och vice versa. Det man däremot kan utläsa av resultaten är att de som inte är fullt övertygade om ABM-tankens nytta, snarare vill ha en bredd på arbetsuppgifterna än ett djup. Återkommande nyckelord i frågan om ett permanent länsresurscenter och om de arbetsuppgifter det ska fylla handlar därtill ofta om kvalitet, nivå och ansvar.

Vikten av en fast personal och en fast verksamhet

När informanterna tänker sig ett permanent resurscenter för ABM-frågor inkluderar samtliga en fysisk plats och för detta en ansvarig person i denna tanke. Flera understryker också detta som en viktig organisatorisk aspekt för att få samarbetet att fungera.⁵ Informanterna vill alltså att ett eventuellt permanent resurscenter ska omfatta en fysisk plats och en fysisk person som ansvarar för det praktiska arbetet. Informanterna vill även att representanter från resurscentrumet regelbundet ska besöka verksamheterna ute i kommunerna. Flera informanter vill att dessa representanter ska agera bollplank genom att ta med sig och föra vidare idéer, kontakter och erfarenheter. Någon uttryckte även att de bör ”agera säljare” för ABM-tankens. Denna personliga kontakt och möjligheten för olika ABM-enheter att kunna visa samlingar, material till projekt eller andra kulturarvsrelaterade föremål eller metoder, går inte att ersätta genom kommunikation via Internet, genom e-post och dylikt, menar en annan informant. Samme informant är övertygad om att personliga möten dessutom skapar märkbara spinn off effekter.

Länsresurs för ABM-frågor i förhållande till andra länsresurser

Under intervjuerna ställdes även frågor om eventuellt resurscenters roll i förhållande till övriga regionala institutioner. Hur angelägna är till exempel bibliotek att ha ett ABM-resurscenter på regional nivå, när de redan har länsbiblioteket som en resurs? Just bibliotek är mycket nöjda med det stöd de har i Länsbiblioteket. Stöd, utbildningar, bibliotekschefsnätverk, med mera, anser de intervjuade biblioteksanställda fungerar mycket väl. Detta stöd kommer också fortsättningsvis vara det biblioteken främst förlitar sig till. Däremot kan ett ABM resurscenter behövas för att lyfta ABM-frågor, enligt informanter från bibliotekssektorn. De utbildningar, nätverksträffar och liknande som arrangeras av Länsbiblioteket är strikt biblioteksriktade. Det finns sålunda ett utrymme för ytterligare en resurs för ABM frågor, menar många. Det kan tänkas att Länsbiblioteket och ett resurscenter i vissa fall (åtminstone till en början) överlappar varandra vad gäller aktiviteter

⁵ Se avsnittet om ”Organisation”, s. 33.

som arrangeras, eller frågor som lyfts, men detta kommer att justeras med tiden, tror de intervjuade som utvecklar denna fråga.

På liknande sätt resonerar representanter inom arkiv och museum, med den skillnaden att de inte upplever ett lika starkt regionalt sektorsstöd som biblioteken gör i Länsbiblioteket. För dem är ett ABM-resurscenter sålunda mindre problematiskt när det gäller frågan huruvida de kommer att använda sig av detta stöd eller ej. Deras uppfattning är även att det absolut finns ett utrymme för ett ABM resurscentrum på regional nivå.

Förändrade verksamhetsuppdrag?

Många tycker att det vore en bra idé att ABM-samarbete skrivs in i institutionernas verksamhetsuppdrag. Detta menar man skulle underlätta samarbete över institutionsgränserna eftersom det skulle betraktas som vilken arbetsuppgift som helst, till skillnad från nu när det kan betraktas som något som snarare inkräktar på de ordinarie arbetsuppgifterna. Ungefär hälften av de intervjuade fick frågan om man bör ändra i verksamhetsuppdragen för att underlätta ABM-samverkan. Endast en avvisade bestämt denna tanke. Samtidigt påpekar en av dem som var positiva till en sådan förändring i verksamhetsuppdragen att det finns en risk i att inte låta samarbete uppstå naturligt: *”Samarbete måste komma från hjärtat, det är svårt att lagstifta om.”*

Arbetsuppgifter

Propagera utan att påtvinga

När det gäller institutionsövergripande samarbete på lokal nivå finns mycket som de lokala institutionerna kan och måste göra själva, enligt informanterna. Initiativet till ett samarbete är ett exempel på detta, samtidigt som idén till samarbetet, dess karaktär eller innehåll kan komma utifrån. Vissa säger att de behöver *”en spark i baken”* för att komma igång. Andra vill absolut inte bli *”påknuffade”* att samarbeta, som någon uttrycker det. Vissa informanter understryker att de bästa ABM-samarbetena blir till när ett behov av samarbete uppstår, men vill däremot gärna ta emot inspiration och tips på bra kontakter när man planerar ett samarbete. Det finns alltså en fin gräns här mellan vad vissa kan uppleva som påtryckning och andra som information eller inspiration. Denna gräns är sannolikt mycket individuell och situationsspecifik.

Vanliga exempel på arbetsuppgifter

Förutom ovanstående förbehåll ser de flesta informanter en mängd arbetsuppgifter som de vill ålägga ett regionalt resurscenter för ABM-frågor. Detta gäller såväl intern som extern marknadsföring av ABM-tanken, som att vara ett mer handfast stöd för lokala ABM-initiativ samt agera utbildningssamordnare för ABM-intresserade.

Följande punkter är exempel på arbetsuppgifter som nämns av flera intervjuade i undersökningen:

- ? Omvärldsbevaka (regionalt, nationellt och internationellt)
- ? Upprätthålla kontakter med liknande länscentra i landet
- ? Underhålla nätverket
- ? Samordna utbildningar

- ? Arrangera seminarier
- ? Agera lobbyist för hela ABM-sektorn; sprida kunskap om ABM-sektorn - om institutionerna, visionerna och samlingarna
- ? Ordna gemensam marknadsföring för ABM i länet
- ? Agera ”experthjälp” till lokala ABM-projekt
- ? Samordna projekt
- ? Driva samarbete på specifika områden, t ex inom IT-frågor och vissa tekniska lösningar (”uniformering”)

Av ovanstående undersökningsresultat framgår att informanterna ser tydliga samordningsfördelar och kompetensutvecklingsmöjligheter med ett länsresurscentrum. Informanterna ser även en möjlighet att få ett extra stöd för institutionsövergripande samarbete, något som man hittills inte tycker sig finna hos sina respektive institutioner.

De samordningsmöjligheter informanterna ser med ett regionalt resurscenter är inte enbart ekonomiska och praktiska, utan många anser även att de medför ett mervärde till det samlade handtaget. När arkiv, bibliotek och museum talar med en gemensam röst om det man finner allra viktigast (i denna text har Bukarperspektivet samt bevarande och förmedlande av kulturarvet nämnts), bör möjligheterna vara än större att få gehör hos politiker och andra beslutsfattare, resonerar informanterna. Genom detta hoppas man alltså på att hela ABM-sektorn skulle kunna stärkas.

Genom att samordna och arrangera utbildningar, konferenser och seminarier, ser informanterna också en möjlighet till att fler skulle kunna ta del av kompetensutveckling än vad annars skulle vara fallet. Seminariedagar och liknande innebär även att Nätverket upprätthålls. Detta anser många intervjuade är en viktig uppgift i sig.

Resurscentrumet som stödfunktion för de lokala samarbetsinitiativen nämns också ofta av informanterna. Informanterna tänker sig att den eller de personer som kommer att bemanna centrumet har en god överblick över olika arbetssätt, dess för- och nackdelar, och kan ge tips och råd hur man kan utveckla lokala ABM-initiativ. De flesta informanter ser även en betydelsefull uppgift för resurscenteranställda när det gäller förmedling av kontakter.

En av de tänkbara arbetsuppgifter för ett ABM resurscentrum som listats ovan är samordning av projekt. Den informant som utvecklar denna tanke mest ser framför sig hur centrumet tar till sig projektidéer och driver igenom dessa i de delar av länet som önskar delta. Som ett exempel nämner informanten ett projekt som pågår i Ånge kommun där bykistor inventeras. Detta behöver göras i hela länet, säger informanten, och menar att detta hade ett länsresurscentrum för ABM-frågor kunnat driva. Enligt denna informant skulle sålunda det påtänkta resurscentrumet även kunna initiera projekt ute i kommunerna.

En annan informant vill att resurscentrumet ska fördela projektmedel till lokala ABM-projekt. Informanten menar att centrumet skulle kunna förvalta projektmedel för ABM-ändamål. I stället för att söka medel hos Länsstyrelsen och EU kunde man enbart söka medel hos ett länsresurscentrum, vilket skulle underlätta för många projekt menar informanten. Denna idé är dock informanten relativt ensam om. Även om andra gärna ser att centrumet bör samordna projekt är det endast ett par som vid intervjutillfället nämner att centrumet skulle kunna vara en instans från vilken man söker projektmedel. Övriga nämner i mer allmänna ordalag att centrumet bör samordna och stötta projekt, men utan att mer konkret gå in på vad detta skulle innebära, förutom den kontaktförmedlande del som nämnts ovan.

Ytterligare en informant föreslår att resurscentrumet borde sälja tjänster till andra organisationer än arkiv, bibliotek och museer, och på så sätt finansiera en del av verksamheten. ABM-resursen skulle sålunda kunna vara en regional utvecklingsresurs för alla områden som är intresserade av centrumets kompetens. Ett exempel på en sådan tänkbar "kund" som informanten själv ser är turistnäringen.

En annan informant ser framför sig hur resurscentrumet skulle kunna utvecklas till ett lärcentrum för ABM-frågor. Där kan man tillsammans utveckla ABM-pedagogik, för att nå ut till fler medborgare. Övriga förslag på innehåll vad gäller ett länsresurscentrums arbete är industrisamhällets kulturarv (för museer), digital långtidslagring (för arkiv) och ABM-pedagogik (för alla). Någon nämnde även att denne önskar särskilt hjälp med metadatakataloger.

En informant belyser ABM Resurs strategiska position i länet och vikten av att denna instans fortsätter att upprätthålla kontakter med andra, liknade organisationer, och på så vis ingår i ett nationellt nätverk av "ABM-centra". Tillsammans kan dessa befrukta varandra med idéer och kunskap vilket de kan ta med sig och sprida inom sin region, menar informanten. En internationell bevakning av ABM-utvecklingen borde även underlättas genom detta nationella nätverk som informanten ser det.

Flera informanter ser gärna att Mittuniversitetet involveras mer i ABM-utvecklingen, liksom ideella organisationer.

Det finns givetvis ytterligare förslag på både innehåll och utförande som ett framtida resurscenter bör arbeta med. Merparten av det som framkommit i studien men som inte beskrivs i detalj i denna text tangerar emellertid mycket av det som tagit upp under detta avsnitt.

Liksom i avsnittet om projektet ABM Resurs effekter och vad som givit dessa effekter, är det den samlade undersökningsgruppens idéer om arbetsuppgifter för ett permanent resurscenter för ABM-frågor som listades tidigare. Exempelvis är det ingen informant som vid intervjutillfället nämner samtliga arbetsuppgifter. En övervägande majoritet av de intervjuade räknar upp flera av de arbetsuppgifter som listats tidigare, men samtidigt finns det några som "enbart" nämner ett fåtal. Andra säger ett permanent resurscenter för ABM-frågor bör ha samma arbetsuppgifter som ABM Resurs har just nu (2005).

Det kan även nämnas att flera av dem som tidigare under intervjun uppgett att man varken i dagsläget, eller i den närmaste framtiden, prioriterar ABM samverkan, däremot kan ge flera exempel på arbetsuppgifter som de vill ska skötas av ett eventuellt permanent ABM resurscenter. Av detta resultat, i kombination med vad som i övrigt framkommit, skulle man kunna dra den slutsatsen att det ofta är yttre omständigheter, interna eller externa i förhållande till den organisation i vilken intervjupersonen arbetar, som förhindrar ABM-samarbete. (Detta är alltså en tolkning av de intervjuades egna uppfattningar om situationen.) En "ovilja" till att samarbeta över institutionsgränserna behöver alltså inte enbart innebära en personlig ovilja för sådan aktivitet, vilket annars är lätt att anta.

Tydlighet i funktion och vision efterlyses

Enligt vad som framkommit i ovanstående avsnitt ser informanterna en mängd uppgifter som ett resurscenter för ABM-frågor skulle kunna arbeta med. Samtidigt finns det vissa som efterlyser en tydligare avgränsning när det gäller både ett framtida resurscenters innehåll och dess ambitioner: *"ABM Resurs behöver ha en tydligare funktion"*, påpekar exempelvis en informant, vilken förövrigt är mycket positiv till idén som sådan.

Organisation

På frågan om hur ett ABM resurscenter ska organiseras lämnar de flesta informanter svaret öppet att besvaras av "de som jobbat med projektet", vilka man anser veta bäst i denna fråga.

Flera av informanterna har emellertid upplevt att den konstellation under vilket projektet bedrivits hitintills har varit lämplig. Det vill säga att de stora länsinstitutionerna bidrar med del av tjänst i projektet och att cheferna för institutionerna regelbundet träffas och diskuterar projektets fortskridande i en referensgrupp (i denna rapport även kallad "styrgrupp"). En viktig fördel som vissa informanter ser med denna uppdelning är att ABM-utvecklingen förankras direkt på chefsnivå, samtidigt som den institutionsrepresentant som har ABM som en del av sin tjänst även har/bör ha i uppdrag att sprida information om arbetet och tänkesätten på sin ordinarie arbetsplats (tillsammans med sin chef).

Något som informanterna däremot är säkra på är att det krävs en sammanhållande kraft – en "spindel i nätet" – för att hålla ihop det institutionsövergripande samarbetet. Under projektet ABM Resurs upplever informanterna att denna kraft har utgjorts av den person som haft det operativa ansvaret för projektets aktiviteter. Några är lite oroad för att man ska välja ett roterande ansvar för ett eventuellt permanent resurscenter. Det vill säga att ansvaret att driva centrumet skulle skifta mellan Länsmuseet, Länsbiblioteket och Landsarkivet. Detta vore ingen bra lösning eftersom detta skulle bli alltför beroende av de utvalda personerna och deras engagemang, menar många. Dessa faktorer är alltför känsliga för förändringar, till exempel i form av utökade "ordinarie" arbetsuppgifter, tjänstbyten, osv. En informant menar också att risken finns att *"delat ansvar blir ingens ansvar"*.

I samband med att informanterna är inne på att det krävs någon som håller ihop arbetet stannar anmärkningsvärt många upp i sitt resonemang för att markera att den person som haft det operativa ansvaret för projektet varit mycket bra utifrån flera aspekter. Hon har en neural position då hon inte har tidigare kopplingar till något arkiv, bibliotek eller museum, hon har ett stort kontaktnät, hon är kompetent, bra på att hålla i seminarier, effektiv i sin informationsspridning. Berömmen haglar. Den person som haft det operativa ansvaret för verksamheten uppfattas vidare av många av informanterna som projektets projektledare. En av de intervjuade ser dock en nackdel i att den centrala rollen som projektledaren utgjort (i detta fall åsyftas alltså projektsamordnaren) innehas av en person utan bakgrund i arkiv, biblioteks- eller museisektorn.

Någon påpekar även att ett resurscenter måste ligga i takt med tiden; *"ett formaliserat samarbete får inte stanna av och bli dammigt"*. Informanten föreslår att de personer som bemannar centrumet ska kunna utgöras av vilka personer som helst inom ABM-världen, och på så sätt rymma en flexibilitet.

Sammanfattningsvis kan man säga att hur ett resurscenter ska organiseras lämnas ganska öppet, förutom att man vill ha en fysisk person som ansvarar över verksamheten och en fysisk plats från vilken detta görs.

Lokalisering

Härnösand vore den naturliga hemmahamnen för ett resurscenter för ABM-frågor, härom råder enighet. Någon anser att resurscentrumet bör ligga direkt under länsstyrelsen, för att på så sätt markera att där bedrivs fristående verksamhet i förhållande till de olika länsinstitutionerna. Andra kan hålla med att denna tanke rymmer en poäng, men anser att detta vore oekonomiskt. Av nämnda skäl bör centrumet inrymmas i en befintlig organisation.

Någon anser att resurscentrumet bör inrymmas i Landsarkivets depå Kusthöjden. De allra flesta säger emellertid att det i princip inte spelar någon roll i vilken byggnad centrumet placeras. Spontant anger dock många Läns museet som en lämplig plats. När denna fråga behandlas framkommer att vissa upplever Läns museet som en aningen stel och i vissa avseenden bakåtsträvande institution. En person tror dock att närvaron av ett ABM resurscenter kan ha en positiv inverkan på Läns museet som institution, vilket i sig är en anledning att placera det inom samma organisation enligt informanten. En annan informant har en sådan negativ bild av Läns museet att han ser en risk att centrumets verksamhet skulle kunna "kvävas" om enheten placeras i "en betonghäck som Läns museet". Övriga ser emellertid inte denna fara, särskilt inte när de förutsätter att centrumet får "fria händer".

Avslutande kommentarer

Denna undersökning visar att ett intresse för ABM-samarbete finns i länets olika kommuner. Vissa ser ett behov av samarbete för att utveckla sin verksamhet, några ser det som en skylighet medan vissa är mer avvaktande och följer utvecklingen på avstånd.

Det finns skillnader mellan olika personer, frågor, sektorer och kommuner i frågan hur man upplever ABM-utvecklingens nytta och vad man tillskriver det för innehåll. Varför man bör samarbeta, vad samarbetet ska beröra och på vilket sätt det ska genomföras, är frågor som kan besvaras utifrån en mängd olika synvinklar. Gemensamt för dessa olika synsätt är emellertid att samtliga bejakar en stödfunktion, vilket ett permanent resurscenter för ABM-frågor skulle kunna innebära. En slutsats man kan dra från denna undersökning är därför att pågående lokala ABM-initiativ i länet och framtida eller planerade sådana skulle må bra av ett stöd utifrån, från en neutral part. ABM-utvecklingen verkar däremot inte beroende av detta stöd, men utvecklingen kan sannolikt lättare upprätthållas, påskyndas och (indirekt) även initieras av en regional stödfunktion. Som ovan nämnts är det stöd företrädare för arkiv, bibliotek och museum vill ha mycket individuellt och situationsbundet. Undersökningsresultaten ger dock vissa ledtrådar till var man skulle kunna starta. Sektorsövergripande utbildning inom ABM-pedagogik och utveckling av hemsidan till en kunskapsbank vore sannolikt två uppskattade projekt för ett permanent resurscenter för ABM-frågor att ta itu med. Därtill vill i princip samtliga intervjuade att centrumet ska uppdatera sig om hur ABM-utvecklingen går på övriga platser i landet, liksom i världen. Centrumet bör också arbeta med att arrangera regelbundna tillställningar så att anställda inom arkiv- bibliotek och museisektorn får möjlighet att träffas och utbyta erfarenheter. De intervjuade är även angelägna om att personal vid ett eventuellt permanent resurscenter ska finnas tillgängliga och kunna bistå med tips på hur man kan lösa olika samarbetsituationer samt med att förmedla lämpliga kontakter. Informanterna önskar även att personal vid resurscentrumet kommer att vara synliga på plats ute i kommunerna för att hämta och sprida kunskap och idéer.

Ett permanentat resurscenter för ABM-frågor i länet bör alltså fortsätta på liknande sätt som skett hittills med att marknadsföra ABM-tanken. Sannolikt behöver man göra den ännu tydligare för sin målgrupp, vilka olika vägar (parallella och integrerade) det finns att gå, och kanske även positionera sig. Vad exakt står resurscentrumet för? Vad är det man vill stödja? Lokala ABM-samarbeten i form av projekt eller utställningar? Utvecklandet av en särskild ABM-pedagogik? Resurssamordning i form av gemensam kompetensutveckling eller gemensamma databaser? Eller allt som ovan sagts och lite till?

Hur framtiden ska se ut när det gäller tillgänglighetsfrågor för arkiv, bibliotek och museum, med vilka insatser ska man lyckas fånga fler besöksgrupper eller bevara gamla sådana, verkar ur de perspektiv som framträder starkast i undersökningsresultaten, vara relativt lättspädd. (Detta kommer att ske med gemensamma insatser genom institutionsövergripande samarbeten, enligt de intervjuade i denna studie). Frågan är hur vägen dit ska se ut. Möjligen behöver företrädare för arkiv, bibliotek och museum ett tydligt stöd inte bara från en länsresurs utan även från både sin närmaste och högsta (d. v. s. politiska) ledning, ett uttalande, skrivelse eller liknande om att arbete över institutionsgränser med dessa frågor är mödan värd. Tidigare i detta kapitel togs frågan om förändrade verksamhetsuppdrag upp. Inte alla, men en majoritet av de tillfrågade är positiva till en sådan policymarkering. Enligt informanterna i denna undersökning kan en sådan markering innebära dels att samarbetet flyter bättre, dels att det lättare kan motiveras mot både ledning och kollegor. Från att driva ABM-idéer i motvind,

skulle sådana initiativ kunna bli något sanktionerat och framhållet med ledningens goda minne.

Avslutningsvis kan man konstatera att ABM-processen är igång och lär inte upphöra. Av undersökningsresultatet att döma verkar dessutom ett framgångsrikt recept för att uppmuntra gränsöverskridande kontakter (och i förlängningen gränsöverskridande samarbete) vara att blanda det formella med det informella. Detta eftersom de personliga kontakterna i ett samarbete kan vara minst lika viktiga som kunskap och visioner om vart man vill att samarbetet ska leda, liksom varför man bör samarbeta. Det kan därför vara lämpligt att avsluta denna resultatsammanställning med den kommentar som även avslutade diskussionerna vid kommunturéträffen i Sundsvall 2005:

”När blir det fest?”

Bilaga

Intervjufrågor

1. Kännedom om projektet/Hur projektets arbete har uppfattats

- 1.1 Vad vet du om projektet ABM Resurs?
- 1.2 Vilka av projektet arrangerade aktiviteter har du/din organisation deltagit i?
- 1.3 Vilka aktiviteter har du/din organisation haft kännedom om men valt att inte delta i?
- 1.4 Vad har du/den organisation du företräder för erfarenheter av ABM-samverkan?
- 1.5 Har projektet påverkat dig/din organisation på något sätt?
(Gör ni saker annorlunda idag?)

2. Projektarbetets effekter

- 2.1 Vad har varit bra/mindre bra med projektet ABM Resurs?
- 2.2 Givet ett förändrat syn- eller arbetssätt: Vad har haft betydelse?

3. Bakomliggande drivkrafter till samarbete

- 3.1 Varför tycker du/din organisation att ABM-samarbete är viktigt?
- 3.2 Lista de anledningar till att du vill medverka i ett ABM-samarbete.
- 3.3 Lista de anledningar till varför du inte kan/vill medverka i ett samarbete.

4. Framtid – vad vill man gå vidare med?

- 4.1 Hur vill du att ett formaliserat ABM-samarbete ska se ut?
- 4.2 Vad behöver din organisation ett resurscenter till och vad kan ni göra själva?
- 4.3 Vad har du för förväntningar på de regionala ABM-institutionerna vad gäller samverkan, stöd, etc.?

Uppföljning av kulturmiljöprogrammet Utsikt mot framtiden – nya perspektiv

Under 2005 har utvärderingsföretaget EuroFutures följt och utvärderat länets kulturmiljöprogram *Utsikt mot framtiden – nya perspektiv*. Frågor om ABM fanns med i den enkät som sändes ut till berörda institutioner och politiker under hösten 2005. Två frågor ställdes:

I Västernorrland finns ett samarbete kring arkiv, bibliotek och museer. Har du på något sätt varit delaktig i detta samarbete?

De 240 svaren fördelades enligt följande.

- ? Ja – 54 %, eller 130 personer
- ? Nej – 39 %, eller 94 personer
- ? Vet ej – 7 %, eller 16 personer

Till frågan fanns en följdfråga:

Hur värderar du betydelsen av detta samarbete?

56 personer valde att ytterligare kommentera detta med ABM-samverkan. Här följer dessa kommentarer:

- ? Viktigt
- ? Bra och viktigt
- ? ABM-centrum på Läns museet gör ett fantastiskt arbete och betyder mycket för utvecklingen av kompetens, samarbete och möten mellan arkiv, bibliotek och museer.
- ? ABM är ett jätteviktigt kontaktnät, våra arbetsområden hör liksom ihop.
- ? Oerhört viktigt inom vissa områden. Vissa projekt kan ske över institutionsgränserna, vilket allmänheten och nyttjarna, så väl som institutionerna själva kan ha nytta av; dra fördelar av olika institutioners kunskap, ha gemensamma riktade utbildningar i vissa frågor.

- ? Långsiktigt är det viktigt att alla parter känner sig delaktiga.
- ? Mycket av källmaterialet finns hos dessa institutioner. Därför är samverkan värdefull.
- ? Det har stor betydelse i den mån samarbetet går att förverkliga fullt ut med de olikheter som ändå finns hos institutionerna i fråga.
- ? Jag har haft kontakt med ABM indirekt genom mina politiska uppdrag.
- ? Nu - ABM ett mycket högt värde!

- ? Jag värderar samverkan högt. Mycket bra med samarbete!
- ? Viktigt, men denna folkbildningssamverkan innefattar även andra aktörer.
- ? Samarbetet betyder mycket för vår gemensamma kompetensutveckling, för kunskapen om våra resp. verksamheter och för möjligheterna att tillgängliggöra kulturarvet för våra besökare och forskare.
- ? Bra
- ? Om det förankras i resp. organisations verksamhet på handläggarnivå kan det få stor betydelse.

- ? Inom mitt område har vi nått goda resultat.
- ? Mycket viktigt, men borde också knyta till sig olika folkrörelser.
- ? Viktigt att det fortsätter. Kommunerna och landstinget har troligtvis lätt för att spara in på resurser till detta samarbete.
- ? Nyttigt att upptäcka vilken bredd vi utgör tillsammans.
- ? Att samverka tvärs organisationsgränser är viktigt, framförallt i offentligt finansierade verksamheter.

- ? Positivt med en ökad bredd hos kulturarvssektorn.
- ? Mycket stor
- ? Mycket viktigt, eftersom aktörerna tillsammans kan skapa större helhet än var för sig.
- ? Jag arbetar politiskt för länsmuseum som äger och driver ABM Resurs.
- ? För att öka tillgängligheten för allmänheten är arbetet av stor betydelse.

- ? Jag har varit inblandad både i min roll som lärare och i min roll som politiker.
- ? Högt!
- ? Viktigt med kunskap, utbyte och samverkan.
- ? Jag anser det mycket viktigt med detta samarbete.
- ? Av stort värde.

- ? Stor betydelse. Det finns mycket gjort idag, men mer kan göras bara inte i IT-frågor, då tror jag detta dör. Praktiska och reella samordningsprojekt efterlyses.
- ? Ja, som projektledare för ett ISKA-projekt. Har deltagit i olika ABM-möten. De är viktiga.
- ? Allt relevant samarbete är bra!
- ? Genom mitt kommunpolitiska uppdrag.
- ? Har varit drivande där... Tacksam över att ni berett frågan möjlighet att finnas med i denna enkät.

- ? Mycket viktigt!
- ? Mycket värdefullt!
- ? Mycket viktigt inför det framtida informationssamhället. Den framtida rollen bör dock bättre tydliggöras.
- ? En god början – det finns mycket mer att göra.
- ? Det är bra att tänka på tvären och samarbete över traditionella gränser för att bättre nå ut till allmänheten.

- ? En framtidsfråga
- ? Jag har föreläst. Vad det gav för resultat är svårt att säga något om.
- ? Jag har deltagit i olika seminarier. Det är viktigt att nå ut till så många som möjlig när man samarbetar och gör gemensamma insatser ”utåt”.
- ? Som politiker
- ? Det är av stor betydelse! Skolan kan ha ett bättre samarbete med institutionerna om de medverkar inom samma arbetsområde.

- ? Bra med samarbete för att bredda kulturutbudet.
- ? Stor betydelse
- ? Viktigt!

- ? Att det är bra.
- ? Nätverk av betydelse!

- ? Mycket högt, något av det viktigaste vi ägnat oss åt någonsin!
- ? Viktigt med detta samarbete för att knyta samman de olika institutioner som arbetar med kultur.
- ? Mycket stort! Ur flera aspekter; medborgarnas möjlighet till delaktighet, institutionsförnyelse mm.
- ? Jag har dragit nytta av ABM-samverkan i mitt arbete.
- ? Samarbetet har också varit viktigt för att föra fram kulturarvsfrågorna i länet. Dessutom har samarbetet stärkt kulturarvsaktörer i länet. Samarbetstanken har utvecklats. Dessutom har arbetet lett till ökad kunskap inom kulturarvsområdet. ABM borde ha mycket större genomslagskraft och lyftas fram ännu mer.
- ? Mycket viktigt!

Kommuntorné 2005

Hösten 2005 genomfördes åter en kommuntorné. Denna gång för att summera resultaten av projektet och för att få målgruppens syn på hur ett eventuellt fortsatt arbete bör inriktas. Vi kontaktade i stort sett samma personer som vi träffade 2003 för att fånga deras syn på ABM-samverkan. Då det resultat vi fick fram våren 2003 har fungerat vägledande för projektet, var det viktigt för oss att fånga hur de som utgjort målgrupp för våra ansträngningar upplevt dessa.

Vi frågade vad som varit bra? Vad som har varit mindre bra? Vilka frågor och arbetsuppgifter som är viktiga för ett permanent ABM Resurs att syssla med?

Vi väljer att redovisa resultatet i punktform och vi har valt att samla alla synpunkter i en lista istället för att redogöra för hur deltagarna i varje kommun valde att svara. Följande framkom på besöken i länets kommuner:

- ? Man vill ha en samverkansresurs för ABM i Västernorrland.
- ? Det är viktigt att mötas, därför är uppgiften att hålla samman nätverk mycket viktig för ABM Resurs.
- ? Genom att samverka med andra påverkas den egna verksamheten och en nödvändig institutionsförnyelse tar fart. Det har man märkt under projekttiden, och det hoppas man också av framtiden.
- ? Seminarier och fortbildning är också viktiga för framtiden. Under projekttiden har detta varit något av det viktigaste projektet sysslat med. I en kommun var man dock missnöjd med utbudet och tyckte att ABM Resurs borde ha tagit fler initiativ till universitetskurser.
- ? ABM Resurs har hjälpt till att utveckla ”grannsamverkan”. Sektorn efterlyste omvärldsbevakning 2003 och det tycker man att man tillsammans med ABM Resurs har börjat utveckla.
- ? Viktigt att ”skynda långsamt” när det gäller samverkan, för att skapa långsiktighet. Å andra sidan menade någon att detta bara var ett projekt i en lång rad samverkansprojekt som avlöst varandra i länet, t ex. AFFAS i Sundsvall; det finns en tradition av samverkan – form och namn avlöser varandra.
- ? Genom en länsövergripande resursfunktion kan man lättare nå ut med goda exempel osv. för att på så sätt lära av varandra. Detta har under projekttiden börjat utvecklas genom de olika nätverken.
- ? Tillgänglighet till institutionerna kan man lösa bättre tillsammans än var och en för sig.
- ? Kulturarvsportalen kan utvecklas till en gemensam resurs, som kan komma att få betydelse för såväl gamla som nya brukargrupper.
- ? Genom ABM-nätverken har kontaktytorna vuxit liksom antalet kollegor.
- ? Genom nätverk eller ABM Resurs kan sektorn bli tydligare och agera mer enat i t ex. tillväxksammanhang.
- ? Genom samverkan har sektorn mer fokuserat hur man på bästa sätt, tillsammans med andra, kan använda (krympande) resurser.
- ? Vad det gäller teknisk samordning har sektorn inte hunnit så långt, men nätverket ABM IT är viktigt, och det är viktigt att man samverkar kring standarder mm.
- ? Viktigt att en fysisk person/ett bemannat kontor ges det övergripande ansvaret för att påskynda och underlätta för samverkan, dock utifrån de lokala förutsättningarna.

Sammanfattning - Efter tre år med analys- och förankringsprojektet ABM Resurs – Inget har förändrats men ingenting är sig likt...

När man läser om vad institutionerna och andra önskade sig av projektet ABM Resurs våren 2003 och när man i de olika utvärderingarna läser om hur institutionerna uppfattat satsningen 2005 så kan man sammanfatta detta enligt följande.

Positivt inställda till en resursfunktion för att underlätta för samverkan

2003: Man var positiva till ett resurscenter.

2005: Man är i samtliga utvärderingar mycket positiva till ett resurscenter för ABM i Västernorrland län.

Långsiktighet i en samverkansfunktion, och ett resurscenters placering

2003: Man var kritisk till kortsiktiga satsningar.

2005: Man efterlyser i samtliga utvärderingar en permanent samverkansfunktion.

2005 ser flera informanter Härnösand som en naturlig lokaliseringsort för en samverkansfunktion.

Kring vem som ska vara huvudman för verksamheten finns det dock olika uppfattningar, liksom kring hur ett kontor ska bemannas. Ett fåtal vill ha cirkulation på såväl uppdraget som tjänsterna, de allra flesta vill ha kontinuitet.

Nätverk

2003: Att samverka i nätverk betonades.

2005: Nästan samtliga informanter i samtliga utvärderingar betonade nätverkens betydelse för hållbar samverkan. Här menar många att det är viktigt att det finns en resurs som håller ihop och i viss mån driver nätverk.

Lobbyist/Omvärldsbevakning/Kontakt med andra liknande satsningar i landet

2003: Många önskade att ett resurscentrum skulle fungera som lobbyist för ABM-sektorn.

2005: Lobbyistfunktionen finns med i den lista över de 10 "mest önskade" arbetsuppgifter för en resursfunktion (Lindqvists utvärdering). Man vill att en resursfunktion, då som nu, ska sprida kunskap och företräda sektorn i strategiska sammanhang.

2003: Flera informanter lyfte rollen som omvärldsbevakare.

2005: Omvärldsbevakning finns i topp på "mest önskade-listan". Och under kommuntornén 2005 var det flera som lyfte denna funktion som mycket viktig för ett framtida resurscentrum.

2003: Fanns inga önskemål om kontakter med andra ABM-initiativ i landet.

2005: Nu lyftes denna funktion såväl av informanter i Lindqvist undersökning, som under kommuntornén.

Fortbildning

2003: Var det många som önskade sig fortbildning etcetera arrangerad av ABM Resurs.

2005: Efter tre år med ett 20-tal kunskapsseminarier etc., så hamnar "samordna utbildning" som punkt 4 på "mest önskade-listan". Man är i utvärderingarna nöjd med de insatser som

projektet gjort vad det gäller fortbildning och seminarier. Dock efterlyser flera bättre kontakter med högskola/universitet, samt en satsning på akademisk fortbildning. Stärkt samarbete med högskola/universitet efterfrågades också 2003.

Institutionsförnyelse

2003: Många nämnde att ABM-samverkan kan vara ett sätt att åstadkomma (nödvändig) institutionsförnyelse.

2005: Institutionsförnyelse finns inte med på ”mest önskade-listan”, men perspektivet behandlas under rubriken ”Institutionsperspektivet” i Lindqvists utvärdering. Av de röster som kommer till tals i enkäten som gjorts av EuroFutures (EF) nämner ingen institutionsförnyelse, men under kommuntornén 2005 var det flera av informanterna som såg samverkan som en väg att påskynda nödvändig institutionsförnyelse.

En typ av institutionsförnyelse kan satsning på tillgängliggörande över Internet vara. 2003 efterlyste många teknisk samordning. 2005 talar man i Lindqvist rapport om ”uniformering”; man vill ha en kraftfullare satsning på IT- och tekniska frågor. Å andra sidan höjs röster i enkäten (EF) som varnar för en allt för stark slagsida mot IT när det gäller ABM-samverkan.

Marknadsföring av ABM

2003: Flera informanter efterlyste ett stärkt samarbete med utbildningssektorn.

2005: Marknadsföring - man finna detta önskemål bland enkätsvaren (EF) och bland de önskemål som framkom under kommuntornén. I Lindqvist utvärdering märks inte denna uppgift speciellt tydligt.

2003: Framkom önskemål om att ABM Resurs kunde bidra med ett stärkt tillväxtperspektiv, med bättre samverkan med turismnäringen samt ett stödande av entreprenörskap i sektorn.

2005: Anser många att ABM-samverkan bidragit till att bättre positionera sektorn och till ett mer aktivt förhållningssätt gentemot tillväxstsatsningar i länet.

Kulturarvet i fokus – intresset för lokalhistoria

2003: Det växande intresset för lokalhistoria utpekades som ett viktigt tema att ABM-samverka kring.

2005 står detta kvar! Här nämner man i samtliga utvärderingar att intresset har stärkts under projekttiden. En del av detta beror på ABM Resurs, men ramprogrammet ISKA omnämns av flera i Lindqvists utvärdering.

2003 liksom 2005 menade och menar många informanter att det är viktigt att ABM-samverkan även innefattar samverkan med ideella aktörer, näringsliv med flera. Speciellt utpekades samarbete med hembygdsrörelsen som viktigt.

Här kan man notera en skillnad i synsätt; några menar att ABM är parallella handlingar, medan andra avser gemensamma och mer eller mindre integrerade handlingar när man talar om ABM.

Inför framtiden

Sammanfattat i punktform så lyfter man i de olika utredningarna följande som viktigt för ett resurscentrum för ABM-samverkan:

? Omvärldsbevaka

- ? Underhålla nätverk
- ? Samordna utbildning
- ? Arrangera seminarier
- ? Agera lobbyist
- ? Samordna marknadsföring
- ? Agera "experthjälp" till lokala ABM-projekt
- ? Samordna projekt
- ? Driva samarbete kring specifika frågor som pedagogik, IT mm.

Avslutningsvis

Förutom ovan nämnda så kan man konstatera att synen på ABM skiljer sig mellan olika personer, sakområden, kommuner och sektorer. De lokala förutsättningarna spelar stor roll för hur det egna samarbetet har gestaltat sig. På en del håll menar man att det är omöjligt med ABM-samverkan. Å andra sidan har man i de mindre kommunerna och de mindre verksamheterna varit med engagerad i ABM-samverkan på regional nivå, än man varit i kommuner med stora institutioner. Från de små verksamheternas sida har man valt att betrakta de regionala aktörerna som "goda ersättare" för egna, lokala verksamheter. Även de ideella krafterna spelar större roll i mindre sammanhang.

Bakomliggande drivkrafter till samverkan är ur ett brukarperspektiv: bättre och tydligare ingångar, och ökad kvalitet på de tjänster som produceras. Ur ett institutionsperspektiv lyfter man ett mervärde för personalen, samordningsvinster, institutionsförnyelse och specialisering, samt framväxten av ett ABM-län, istället för det äldre begreppet "Arkiv-länet Västernorrland"

Vilka är då de **direkta** effekterna av ABM Resurs verksamheter 2003 – 2005? Enligt de olika informanterna är det följande:

- ? Stärkta nätverk
- ? Ett förändrat arbetssätt
- ? Ett förändrat synsätt på samverkan
- ? Bekräftelse att man är på "rätt väg"
- ? Ett breddat kontaktnät
- ? Inspiration
- ? Ökad kunskap
- ? Stärkt fokus på pedagogik och IT-samordning.

Genom analys- och förankringsprojektet ABM Resurs 2003 – 2005 så finns idag en stabil grund och goda förutsättningar för långsiktig ABM-samverkan i Västernorrlands län.

Styr- och arbetsgrupperna för ABM Resurs, Härnösand den 20 januari 2006